

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

BUREAU VOOR REDACTIE EN ABONNEMENTEN:
Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag
Telefoon 14519, Postgiro 14574

Opgericht 21 Maart 1900
door Kolonel
G. E. V. L. VAN ZUYLEN

ADRES VOOR ADVERTENTIËN:
N.V. Drukkerij Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag
Telefoon 11987 en 11988, Postgiro 17280

Wvd. Vertegenwoordiger in N.-L. Mr. M. J. A. Oostwoud-
Wiidenes. Pres. Landr., Tandjong Balei (Sumatra's Oostk.).

„Het Koloniaal belang is
een algemeen
Nederlandsch belang”

BIJ CORRESPONDENTIE DEN NAAM VAN HET BLAD
TE VERMELDEN

DIT BLAD LIGT TER RAADPLEGING EN LEZING OP DE LEESTAFELS DER OOST- EN WEST-INDISCHE MAILBOOTEN EN DER
VOORNAAMSTE SOCIETEITEN, HOTELS, CAFE'S EN LEESINRICHTINGEN, ZOOWEL HIER TE LANDE ALS IN OOST- EN WEST-INDIE

INHOUD: Indische Tentoonstelling te Arnhem (I.T.A.)
11 Juni—28 Juli 1928. — De Curaçaosche betalings-
balans, door W. R. Menkman. — Van Week tot
Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvuil. —
Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ.
Pers, II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche
Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. —
Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde.
— Berichten der Afdelingen: I. 's-Gravenhage,
II. Groningen, III. Nijmegen. — Mededeelingen: I.
Van de Redactie, II. Van het Informatie-Bureau. —
Mutatiestaat van 30 Nov. tot 7 December.

Indische Tentoonstelling te Arnhem
(I. T. A.)
11 Juni—28 Juli 1928.

In aansluiting op ons vorig bericht, waarbij wij
de medewerking vermeldten van den Heer Cou-
vreur, Gouverneur van Celebes, ter vervolvoering
van het plan, eenige Inlandsche handwerkslieden
op onze tentoonstelling werkzaam te doen zijn,
mogt hier nog worden medegedeeld, dat het in de
bedoeling ligt hiervoor uit te laten komen: twee
textielsters uit Midden-Java, twee Boegineesche
textielsters, een ivorbewerker en een houtsnijder
uit Bali en twee wevers uit de Preanger, terwijl
de Vereeniging Oost en West een goud- en een zil-
versmid uit Fort de Kock zal laten overkomen.

Op het terrein zal voor deze lieden een speciale
ambachtsgalerij worden gebouwd, waar naast el-
kaar de genoemde personen hun beroep zullen uit-
oefenen.

De stad Arnhem zal ook buiten het tentoonstel-
lingsterrein alle teekenen vertoonen van onze ex-
positie. Er zullen namelijk op vele plaatsen versie-
ningen worden geplaatst, waaronder vaandels met
Indische emblemen, enz. terwijl op alle daarvoor
aanmerking komende punten handwijzers zul-
len aangeven, hoe men het gemakkelijkst het ter-
rein bereiken kan.

Het Deli-paviljoen is thans gereed. Aan de mo-
numentale entree is begonnen, evenals aan het
bouwen van het Indisch restaurant en het theater.
(Wordt vervolgd).

Kantoor der administratie Nieuwplein No. 52,
Arnhem.

Attentie!

De Contributie voor het lidmaatschap dezer Vereeni-
ging — f 5.— 's jaars minimum — loopt voor hen die
zich thans als lid doen inschrijven, tot en met ultimo De-
cember 1928. Bij toetreding wordt hun dus gratis het
Koloniaal Weekblad geregeld toegezonden. Aanmelding
schriftelijk of mondeling bij het Secretariaat, Heul-
straat 17, Den Haag, of bij de Secretarissen van de Af-
deelingen.

Zij die reeds lid zijn en daardoor blijk gegeven hebben
van hunne instemming met doel en streven der Vereeni-
ging, worden vriendelijk uitgenodigd ook anderen in
hun kring tot het lidmaatschap aan te sporen, b.v. door
toezending, na lezing, van dit nummer, liefst met een
enkel aanbevelend woord.

Op onze leden in Oost- en West-Indië wordt hiervoor
in het bijzonder een beroep gedaan.

De Curaçaosche betalingsbalans,

door
W. R. MENKMAN.

Het Koloniaal Weekblad van 17 November bevat
een tamelijk uitvoerig overzicht van den inhoud
van het verslag der Curaçaosche Kamer van Koop-
handel en Nijverheid over het jaar 1926 en moti-
veert die uitvoerigheid met een beroep op de be-
langrijkheid van het verslag.

Inderdaad is dat verslag in meer dan één op-
zicht belangrijk en niet het minst door de aandacht
welke daarin wordt gevraagd voor het nadeelig
saldo der Curaçaosche betalingsbalans; deze moei-
lijke en ingewikkelde aangelegenheid werd, voor
zoover mij bekend, in vroegere jaren slechts één-
maal in behandeling genomen, t.w. in het door den
toenmaligen President der Curaçaosche Bank uit-
gebracht verslag over het jaar 1923.

Het jaarverslag van de K. v. K. stelt voor 1926
de totale waarde van den invoer op f 104.015.652
en die van den uitvoer op f 95.068.955, derhalve een
nadeelig saldo van f 8.946.697.

Deze cijfers te controleeren met behulp van de
douane-statistiek is h.t.t. nog niet mogelijk. Waar
evenwel de K. v. K. de cijfers van de twee vorige
jaren ter vergelijking bijvoegt en de Koloniale Ver-
slagen van die vorige jaren geraadpleegd kunnen
worden, kan wel met zekerheid worden vastgesteld,
dat de Kamer niet heeft willen geven de invoer- en
uitvoercijfers over 1926 voor het geheele gewest,
maar alleen die voor het eiland Curaçao, zijnde dit
laatste ook het gebied waartoe de werkzaamheid
der Kamer beperkt is.

Een ongunstige betalings-balans, ook voor het
gewest Curaçao in zijn geheel, is geen nieuw ver-
schijnsel. Nemen wij tot voorbeeld het jaar 1913,
het laatste vóór den oorlog en tevens een waarin
de invloed van de aardolie-industrie zich nog niet
deed gevoelen. De totale waarde van den invoer uit
het buitenland bedroeg in dat jaar, volgens het
Kol. Verslag 1914, f 4.790.708, die van den uitvoer
naar het buitenland f 2.285.731, beide voor het ge-
heele gewest.

De specificatie der cijfers voor 1913 nagaande
valt onmiddellijk op dat de invoerstaat vermeldt
54265 ton steenkool ter waarde van f 401.433
(kostprijs?) en de uitvoerstaat 52.289 ton steenkool
ter waarde van f 714.026 (verkoopsprijs?). Waar
Curaçao ook destijds nagenoeg geen steenkool in-
voerde voor eigen industrieën of eigen scheepvaart
en zelf geen steenkool voortbrengt, ging het, en
gaat het ook thans nog, vrijwel uitsluitend om
brandstof voor de op Curaçao bunkerende door bui-
tenlandsche reederijen geëxploiteerde schepen. Ten
einde een juist beeld te krijgen van hetgeen Cu-
raçao voor eigen gebruik in 1913 uit het buiten-
land invoerde en wat het aan producten van eigen
bodem aan het buitenland leverde, is het dus ge-
wenscht de invoer- en de uitvoercijfers beide te ver-
minderen met de waarde van het artikel steenkool.

Wij komen dan voor 1913 tot een invoer van
f 4.790.708 minus f 401.433 is f 4.389.275 en een
uitvoer van f 2.285.731 minus f 714.026 is
f 1.571.705; de betalingsbalans voor 1913 wees
dan een nadeelig saldo aan van f 2.817.570.

Voor 1926 stelt de K. v. K. tegenover elkander de
waarde van den invoer en die van den uitvoer (voor
het eiland Curaçao alleen) en komt dan tot een
nadeelig saldo van bijna negen millioen gulden. Op
grond van de redeneering evenwel dat de op de
aardolie-industrie betrekking hebbende cijfers de
balans gunstiger zouden doen schijnen dan zij wer-
kelijk is („de olie-belangen als zoodanig zijn geen
Curaçaosche” zegt het Verslag) past de K. v. K.
zoowel op den invoer als op den uitvoer aftrek toe

P. v. d. BRUL VEENESTRAAT 15
Den Haag

Groote sortering **HEEREN-
JONGENS- en KINDERKLEEDING**

Spec. Afdeling v. **KLEEDING NAAR MAAT**
SCHERP CONCURREERENDE PRIJZEN 5424

**DANSACADEMIE
EWY DE CLERCO**

FRANKENSLAG 5 - DEN HAAG
Telefoon 53506

Op de cursussen in **Harmonische
Gymnastiek** kunnen nog eenige
leerlingen geplaatst worden:

Woensdag en Donderdag 2-4 u.: Kindercursussen.
Zaterdag 2-4 u.: Cursus voor meisjes v. 14-18 j.
Maandagavond van 7-9 uur: Cursus voor Dames.
Het onderwijs heeft in hoofdzaak plaats volgens
de nieuwste, in Ho'land nog niet ingevoerde me-
thode van RUDOLF VON LABAN, berustend op
de systematische vervolmaking der natuurlijke
bewegingen van den mensch. 5237

COR VAN MOORSEL

JAN HENDRIKSTRAAT 9

DEN HAAG — TELEFOON 14953

Is het voordeligste adres voor

**BEDDEN
MEUBELEN
TAPIJTEN**

**INDISCHE TENTOONSTELLING
TE ARNHEM**

Maakt **OVERAL** propaganda
voor onze plannen

HET BESTUUR VAN DE AFD.
ARNHEM VAN OOST EN WEST

ARNHEM

MODEMAGAZIJNEN
H. HENDRIKSEN
HOFLEVERANCIER
ARNHEM

RECHTSKUNDIG INCASSO EN DETECTIVE BUREAU
"HILVERS"
(v.h. VAN GIGCH & Cie.)
Westeinde 235 - 's-Gravenhage - Telefoon 33129

Behandeling van Vertrouwensopdrachten in Binnen- en Buitenland. — Behandeling van alle Rechtszaken. — Adviezen in Belastingzaken.

Bureau de Renseignements & Recherches. Execution des ordres en Hollande et à l'étranger au prix modiques. Auskunft und Detektive Büro. Beobachtungen und sonstige Aufträge, auch im Auslande, zu bill. Preisen. Detective-Office. All orders are quickly settled. Moderate terms.

Lage tarieven. Prima referenties.

GEBRS. OOMS

Brood-, Beschuit- en Fijne Banketbakkerij
INDIGOSTRAAT 89 h. Rabarberstr.
Den Haag :: Telefoon 36016

Levering van alle soorten
BROOD EN BANKET
van de beste grondstoffen bereid

TE KOOP HEERENHUIZEN

Emmastraat, 8 kamers, keuken, zolder, kelder, 3 W.C.'s, tevens geschilderde muren en plafonds, kamers zeer ruim. Koopsom ..... **f 16.000.—**

Laan Copes, 11 kamers, badkamer, zolder, keuken; dit pand is zeer geschikt voor kantoor. Kamers zeer ruim en een ruim uitzicht. Koopsom ..... **f 20.000.—**

Van-Woertstraat, plan Duinzicht, met voor- en achter-tuin, 5 kamers, badkamer, keuken en zolder; thans nog enkele, aanbieding zeer voordelig. Koopsom ..... **f 11.900.—**

Laan van N.O.-Indië, 10 kamers, ruime hall en garde-robe, kelder, keuken, badkamer, te Voorburg, zeer mooi gelegen, een ruim voor- en achteruitzicht, een groote voor-, achter- en zijtuin, plaats voor een garage en 5 min. vanaf spoor en tram. Koopsom **f 25.000.—**

Inlichtingen: Firma J. VAN GEMERT & ZOON, Valkenboschkade 279, 's-Gravenhage, Telefoon 35350. 5401

Fa. H. M. J. VAN DUIJNE

HOFLEVERANCIER OPGERICHT Ao. 1875
KEIZERSTR. 165, SCHEVENINGEN
TEL. 50215 POSTCHEQUE EN GIROD. No. 52106

VLEESCHHOUWERIJ

SPECIALITEIT IN
RUND-, KALFS-, LAMS-, VARKENS-
VLEESCH EN FIJNE VLEESCHWAREN

Voor jongedames met diploma M. U. L. O., H. B. S. of Gymnasium bestaat gelegenheid om opgeleid te worden tot

PARTICULIER SECRETARESSE

Spreekuur dagelijkse 10-12, 2-4 en 8-9. Prospectus gratis ook voor de afdelingen
HANDELSDAGSCHOOL, TYPEN, STENO, TALEN, BOEKHOUDEN. Instituut
SCHOEVEERS Stadhoudersplein 3, DEN HAAG
Telefoon 52594

van die cijfers en zij komt dan tot een nadeelig saldo van niet minder dan ruim 22 miljoen gulden. Waar de invoer- en de uitvoercijfers voor 1926 door de K. v. K. gegeven alleen op het eiland Curaçao betrekking hebben (zie hooger), de specificatie overigens ook niet compleet is (het verslag specificceert slechts de voornaamste artikelen van invoer en uitvoer) en volledige gegevens betreffende het jaar in kwestie hier niet bereikbaar zijn, moet er van worden afgezien de berekening, welke de K. v. K. voor 1926 maakte te vergelijken met die, welke hier boven voor 1913 werd gegeven.

Voor het jaar 1925 evenwel staat het Kol. Verslag ons ten dienste en het kan interessant zijn den stand der betalingsbalans voor dat jaar uit te werken, jaarlij eliminerende den invoer en den uitvoer van steenkool — ten aanzien waarvan de toestand nog dezelfde is als in 1913 — alsmede, naar het voorbeeld der K. v. K., den invoer en den uitvoer van de op de aardolie-industrie betrekking hebbende artikelen. Wat deze laatste betreft is het duidelijk dat wat het oliebedrijf uit het buitenland importeert niet bestemd is om in de behoeften der Curaçaosche samenleving te voorzien en wat het naar het buitenland exporteert geen producten van Curaçaoschen bodem zijn.

Wij komen dan voor 1925 tot het volgende resultaat: Totale waarde van den invoer, voor het geheele gewest, f 70.507.241, waaronder 74.351 ton steenkool

	ter waarde van f	1.301.275
iedige drums	" " " "	2.564.263
kistenhout	" " " "	90.500
olie-residu	" " " "	553.139
ruwe olie	" " " "	46.742.622
		f 51.251.799
		Blijft f 19.255.442
Totale waarde van den uitvoer, voor het geheele gewest ..... f 59.646.537		
waaronder 78.842 ton steenkool		
	ter waarde van f	1.688.195
Dies-olie	" " " "	161.493
gasolie	" " " "	1.763.906
gasoline	" " " "	12.933.084
petroleum	" " " "	715.576
olie-residu	" " " "	21.602.915
ruwe olie	" " " "	12.386.042
smeerolie	" " " "	5.696.723
		f 56.947.934
		Blijft f 2.698.603

Gezuiverd van den invloed van steenkool en olie, wanneer men het kortheidshalve zoo mag uitdrukken, zou voor 1925 de Curaçaosche betalingsbalans een nadeelig saldo vertoonen van f 19.255.442 minus f 2.698.603 of f 16.556.839.

Zeer belangrijk meer dan de nog geen drie miljoen van 1913 en een heel eind in de richting der door de K. v. K. voor 1926 en alleen voor het hoofdeiland becijferde 22 miljoen.

Nu moet, bij vergelijking met de vóór-oorlogsche cijfers natuurlijk onmiddellijk rekening worden gehouden met de sedert sterk verhoogde prijzen van goederen en diensten.

Desniettemin evenwel is het nadeelig saldo der betalingsbalans verveelvuldigd en uit het door de K. v. K. voor 1926 gegeven cijfer mag veilig worden afgeleid dat op 31 December 1925 het hoogtepunt nog niet was bereikt.

Alvorens na te gaan of een passieve handelsbalans werkelijk een voor Curaçao bedenkelijk verschijnsel is, zooals hier en daar de K. v. K. schijnt te willen laten doorschemeren, is het de moeite waard even stil te staan bij de vraag of de invoer- en uitvoercijfers der officieele douane-statistiek wel een geheel juist beeld geven van den toestand.

In de eerste plaats dient te worden bedacht dat de in die statistiek gegeven waarde van den invoer niet voorstelt het geheele bedrag dat Curaçao aan het buitenland, ter zake van den invoer, schuldig wordt. Die waarde immers is de waarde bij verscheping en Curaçao wordt bovendien nog door het buitenland gedebiteerd voor vracht en andere onkosten; het totaal dezer bijkomende kosten verhoogt nog het nadeelig saldo.

En wat den uitvoer betreft dient men zich af te vragen welke beteekenis de cijfers hebben der in de statistiek aan te exporteerde Curaçaosche producten toegekende waarde. Op zout van St.

Martin en op phosphorzure kalk wordt uitvoerrecht geheven en de aan die beide producten bij den uitvoer toegekende waarden worden vastgesteld volgens wettelijke bepalingen; basis is de handelswaarde ter plaatse van productie of ontginning. Een zoodanig houvast evenwel heeft men niet ten aanzien van de waarde der overige uitvoerproducten, als strooïeden, aloë, divi-divi, geitenmest, vellen, huiden, etc. De mogelijkheid bestaat dat de waarde van den uitvoer te hoog zou zijn aangegeven, in dezen zin dat die waarde niet ten volle in mindering zou komen van het buitenland verschuldigde wegens uit het buitenland betrokken invoergoederen en het nadeelig saldo zou dan wederom grooter worden.

Hier staat echter tegenover dat de staat van den invoer voor 1925 o.a. bevatte machineriën voor fabrieksnijverheid, machineriën en materialen voor telefoon- en telegraaflijnen en voor electricische verlichting, tot een totale waarde van f 2.047.818, welke invoer wel voor het grootste deel gediend hebben voor de oprichting en instandhouding van installaties voor buitenlandsche rekening, in de eerste plaats ten dienste der oliebedrijven, en een aantal andere invoer-artikelen kan worden vermoed dat zij ten deele voor hetzelfde doel hebben gediend. Waar de invoer van machines, gereedschappen en materialen, noodig in de voor buitenlandsche rekening gedreven en voor het buitenland werkende Curaçaosche bedrijven, natuurlijk niet door Curaçao behoeven te worden betaald, worden uit dezen hoofde het nadeelig saldo der betalingsbalans weder wat kleiner.

En dan is er nog een factor, welke dat saldo grooter doet schijnen dan het inderdaad is, een factor, waarmede ook in het verslag der K. v. K. wel rekening schijnt te zijn gehouden, n.l. deze, dat een zeker deel van den invoer niet inderdaad op Curaçao wordt verteerd en toch niet als wederuitvoer in aanmerking kan worden genomen. Er wordt op het eiland Curaçao een levendige winkelhandel gedreven, welke ten deele bestaat van de aankoop der meer dan 20.000 transitopassagiers en de eenige duizenden schepen, welke in den loop van één enkel jaar Curaçao bezoeken; deze aankopen worden gedaan uit het vrije verkeer, maar de goederen worden geenszins op Curaçao geconsumeerd.

Alle bovenstaande uiteenzettingen leiden tot de conclusie, dat de Curaçaosche betalingsbalans in een nadeelig saldo sluit, d.w.z. dat het gewest voor eigen behoeften meer uit het buitenland betaalt dan het met producten van eigen bodem kan betalen, dat de grootte van dat saldo niet met juistheid valt te bepalen, maar in ieder geval aanzienlijk is en eindelijk dat thans dat nadeelige saldo belangrijk hooger is dan vóór den oorlog, ook al neemt men in aanmerking dat de waarde van het gewest sedert aanzienlijk is gedaald.

Nu is een passieve betalingsbalans op zich geen angstwekkend verschijnsel... Hoe onomstootelijk ook de waarheid moge zijn dat op den duur in het algemeen „les produits s'échangent contre les produits”, daar zijn afwijkingen mogelijk welke geenszins als abnormaliteiten zijn te beschouwen. Eenmaal gold Engeland als het klassieke voorbeeld van een land dat geregeld meer invoerde dan uitvoerde en het verschil werd verklaard met een beroep op de door Engeland aan het buitenland verleende diensten (vrachtvaart) en op de renten die door Engeland in het buitenland belegde kapitaal len; de betaling door het buitenland had natuurlijk als regel in goederen plaats.

Geeft men elkander in het internationale verkeer in het algemeen geen geschenken, zoo zijn toch eenige omstandigheden welke dezen toestand kunnen veroorzaken dat een deel van den invoer niet door middel van den uitvoer van eigen producten betaald wordt, t.w.:

1. handelsverliezen;
2. ondersteuning van in het buitenland gevestigden aan familieleden in het eigen land;
3. renten van in het buitenland belegde kapitaal;
4. bijdragen van een ander land tot aanvulling der openbare geldmiddelen;
5. diensten bewezen aan het buitenland anders dan door middel van geleverde goederen.

De sub 1 genoemde factor werkt wederkeerig speelt met betrekking tot Curaçao geen rol van beteekenis; de sub 2 genoemde is van wat belang en zal, hoewel eveneens wederkeerig werkende, per saldo wel in het voordeel van Curaçao zijn.

DANSINSTITUUT „HENRI”

EX-DANSEUR HOTEL DES INDES
 ARCHIMEDESSTRAAT 64 DEN HAAG TEL. 37007
 EERSTE KLAS INRICHTING VOOR
 modern Dansonderwijs en met Charleston volgens Fransche methode,
 Specialist in Charleston, Flat-Charleston, Tango, Black-Bottom, enz.
 PRIVE- EN CLUBLESSEN DAGELIJKS

Factor sub 3 kan van beteekenis zijn en is voor Curaçao per saldo een positieve, maar de in het buitenland gekweekte renten zullen wel slechts voor een deel in den vorm van gebruiksgoederen in Curaçao binnenkomen.

Blijven de posten sub 4 en sub 5.
 De Rijksbijdrage tot aanvulling der Curaçaosche geldmiddelen speelt natuurlijk een rol met betrekking tot de Curaçaosche betalingsbalans; Nederland neemt voor zijn rekening een deel der Overheids-uitgaven in Curaçao en dit spreekt zich mede uit in invoer van gebruiksgoederen waarvoor Curaçao geen equivalent in producten van eigen bodem behoeft te geven. De bijdrage is naar verhouding niet meer van zooveel beteekenis als vroeger, vergelijk nadeelig saldo Curaçaosche rekening 1913 f 401.669.02½, dito 1923 f 308.795.00½. Ook geven de cijfers hier bijdragen geen geheel zuiver beeld, men denke b.v. aan de ten laste van Nederland komende en buiten de Curaçaosche rekening gehouden inkomens van den Gouverneur en van de militairen van het garnizoen, wier verteringen uit de Curaçao ingevoerde consumptie-artikelen niet door den Curaçaoschen uitvoer behoeven te worden gedekt.

De factor van overwegend belang is de hierboven als 5e en laatste genoemde, n.l. de aan het buitenland bewezen diensten. Het is zonder meer duidelijk dat hier van wederkeerigheid nauwelijks sprake is; de diensten welke het buitenland aan Curaçao bewijst en met den Curaçaoschen uitvoer betaald moeten worden zijn van weinig of geen beteekenis, de diensten evenwel welke Curaçao bewijst aan het buitenland en door het buitenland in goederen betaald worden zijn van groot belang. Ook de K. v. K. spreekt in haar verslag van 1926 over de groote sommen welke door buitenlandse ondernemingen voor in Curaçao verrichten arbeid worden uitbetaald.

Indedaad, de Curaçaosche volksgemeenschap betaalt hetgeen zij aan goederen uit het buitenland noodig heeft voor een deel met producten van eigen bodem en voor een ander deel met andere aan het buitenland bewezen diensten, zoo was het vroeger en zoo is het ook thans nog en anders kan het ook niet, want de eilanden brengen niet voldoende voort voor de eigen consumptie plus de betaling van het van buiten ingevoerde.

Alleen, die diensten worden tegenwoordig hooger betaald dan vroeger, ten deele door de geringere waarde van het geld, ten deele door schaarschte aan werkkrachten, en vooral, die diensten zijn in omvang sterk toegenomen door de ontwikkeling van olie-industrie en havenbedrijf.

Om een voorbeeld te noemen, met de manipulatie der ruim 50.000 ton bunkerolen van 1913 verdienen Curaçaosche arbeiders misschien f 25.000, met die der ruim 70.000 ton van 1925 allicht 100.000 en het grootste deel dier loonen wordt ter plaatse omgezet in geïmporteerde goederen en verveerd. De hoeveelheid doorgevoerde goederen droeg in 1913 misschien 50.000 ton, in 1925 ruim 100.000 ton en, waar het tarief der arbeidsloonen in de Laven in het laatstgenoemde jaar circa tweemaal zoo hoog was als in het eerstgenoemde is het werkloon in het transit-goederenverkeer verviervoudigd; van dit loon geldt hetzelfde als van dat in den steenkoolhandel.

Curaçaosche eigenaars van werven, gebouwen en vaartuigen, die hun eigendommen verhuren aan de buitenlandsche scheepvaart doen uitgebreider zaken en genieten hogere remuneraties dan vroeger, Curaçaosche agenten van buitenlandsche rederijen ontvangen meer commissie wegens toegelaten verkeer en hogere vracht- en passage-tarieven; deze zakenlieden en hun inheemsch personeel verteren hun inkomens ook al weder voor een goed deel ter plaatse en gebruiken ingevoerde consumptie-artikelen welke niet met producten des lands, maar met arbeid en diensten betaald zijn.

De ruim 1800 zeelieden onder de Curaçaosche bevolking (Kol. Verslag 1926) varen grootdeels voor buitenlandsche rekening en tegen belangrijk hooger gages dan in 1913; ook zij en hunne gezinnen gebruiken ingevoerde goederen waarvoor de equivalent-waarde uit voor het buitenland verrichten arbeid bestaat.

Buitenlandsche ondernemingen dragen bij in de kosten der Curaçaosche Gouvernements-huishouding, in den vorm van inkomsten-belasting, grondbelasting (voor zoover die ondernemingen vaste eigendommen in Curaçao bezitten), vergoeding we-

gens dienstverleening van ambtenaren (douane, af-en aanmonsteren van scheepsvolk), onderzoek van stoomketels, huur van Landskaden, loodsgelden. Ook ambtenaren hebben hun deel in het verbruik van ingevoerde goederen en hunne verteringen worden thans ten deele door het buitenland betaald; bewees niet ook het Gouvernement diensten aan het buitenland, dan zouden de Lands-inkomsten kleiner worden zonder dat de Lands-uitgaven naar evenredigheid zouden kunnen worden ingekrompen en de Rijksbijdrage tot aanvulling van de Curaçaosche geldmiddelen zou grooter moeten zijn.

Maar ten slotte, de olie-industrieën hebben er het meeste toe bijgedragen, direct en indirect, dat Curaçao veel meer verbruiksgoederen uit het buitenland kan en moet invoeren dan met Curaçaosche uitvoerproducten kan worden betaald. De honderden uitheemsche en de duizenden inheemsche werkers, bij die ondernemingen in Curaçao dienende, verbruiken ingevoerde goederen, geleverd door het buitenland als gedeeltelijke betaling van den arbeid welke dat gezamenlijke personeel nagenoeg uitsluitend ten dienste van het buitenland verricht.

Curaçao, een gewest welks bodem niet voldoende voortbrengt om in de behoeften der bevolking te voorzien, is er op aangewezen het saldo van den noodzakelijken invoer boven den mogelijken uitvoer aan het buitenland te betalen in arbeid, verricht voor en diensten bewezen aan het buitenland en verkeert in de mogelijkheid om dat te doen ten gevolge van de gunstige ligging en de natuurlijke gesteldheid, waardevol voor twee wereldbedrijven, de olie-industrie en de scheepvaart. In dit verband zijn de olie-belangen (en de scheepvaart-belangen) wel degelijk Curaçaosche belangen.

Bestond er minder gelegenheid om de natuurlijke voordeelen productief te maken op de wijze zoals thans geschiedt, dan zou Curaçao zijn gelijk de stoere arbeider die door werkeloosheid tot ledigheid is gedoemd en door de gemeenschap waartoe hij behoort moet worden ondersteund.

Dat de tegenwoordige, in menig opzicht gunstige toestand ook schaduwzijden heeft spreekt van zelf; een zekere klasse van personen, in de eerste plaats die in Overheidsdienst, genieten niet mede van de voordeelen van dien toestand en zijn eerder in welstand achteruitgegaan, omdat hun inkomen niet is toegenomen in dezelfde mate als het leven voor hen duurder is geworden. Dat is dan echter een kwestie van bestuursbeleid; in een vroeger opstel in dit weekblad heb ik getracht aan te toonen dat de tegenwoordige gunstige conjunctuur in sterker mate dienstbaar zou kunnen worden gemaakt aan de belangen van 's Lands kas, o.a. om de mogelijkheid te scheppen tot verbetering der salarissen van het Overheids-personeel.

Eveneens is het volkomen juist dat Curaçao het niet zelf in handen heeft de tegenwoordige welvaart te doen voortduren, omdat immers die welvaart afhankelijk is van de grootere of kleinere behoefte welke het buitenland heeft om van de positie van Curaçao gebruik te maken. Ook eigen bronnen van welvaart echter kunnen opdroogen; zoo zal b.v. over langen of minder langen tijd de fosfaatrijkdom van Curaçao uitgeput raken.

Aan de volkswelvaart een meer blijvende basis te geven, zoals de K. v. K. bepleit, lijkt een moeilijk probleem en van het door haar aanbevolen middel, landbouw en veeteelt minder afhankelijk te maken van den regenval, op het hoofdeiland en de beide andere eilanden beneden den wind gering, kan slechts weinig resultaat worden verwacht; de natuur laat zich nu eenmaal niet dwingen.

In de twee hooger genoemde takken van bedrijf, zegt de K. v. K., vonden vroeger jaren de meeste menschen op Curaçao een bestaan, maar wij hebben gezien, dat ook in 1913, toen er nog geen olie-industrie bestond, de Curaçaosche betalingsbalans een ongunstige was, ongunstig dan in de staathuishoudkundige terminologie, d.w.z. dat ook toen de waarde van den invoer die van den uitvoer overtrof, of m.a.w. een deel van den invoer niet in natura, maar in arbeid en diensten aan het buitenland werd betaald.

Bevordering van het vreemdelingenverkeer is mede een desideratum van de K. v. K. en zij acht het eiland Curaçao bij uitstek geschikt als West-Indische zeebadplaats. Gevreest moet echter m.i. worden, dat voor Europeesche badgasten Curaçao wat ver uit de buurt zou zijn en voor Amerikaansche eveneens, terwijl voor deze laatste de attracties van Curaçao allicht niet zouden kunnen wed-

0400

M. A. J. LINNEWEEVER

LUXE EN ORTHOPAEDISCH MAATSCHOEISEL

LEVERANCIER VAN H. M. DE KONINGIN
 EN Z.K.H. DEN PRINS DER NEDERLANDEN

WESTEINDE 32A :: DEN HAAG
 OPGERICHT 15 JAN. 1827 TELEFOON 15551

Ons maatwerk kan niet vervangen worden door ander schoeisel. Kom Uw voet te hulp met ons individueel schoeisel. Iedere persoonlijkheid behoort een EIGEN schoen te hebben.

Jac. Schijff, Tandarts

Stadhoudersplein 102 - Den Haag
 Telefoon 33877

SPREEKUUR: 5475

6.30-8 en volgens afspraak

De Kleine Opvoedingstehuizen

te Amersfoort, P.-Bothlaan 43, onder leiding van Mej. E. J. M. ABERSON, en te Apeldoorn, Jachtlaan 38, onder leiding van Jonkvrouwe L. FEITH, zijn bestemd voor

KINDEREN UIT INTELLECTUEELE KRINGEN,

die buiten de ouderlijke zorgen moeten worden opgevoed. Huiselijke, beschaafde omgeving, groote eenvoud, gezonde huizen, goede voeding, zorgvuldige behandeling. Inlichtingen bij bovengenoemde Dames en bij

Het Bestuur:

J. C. HIETINK, Gedelegeerde v. d. Studiecommissie v. O. en W., v.-d.-Heimstraat 33, Den Haag wvd. Voorzitter.

Mej. M. KAARS SYPESTEIJN, Fr.-van-Mierisstraat 136 I, Amsterdam, Secretaresse.

H. A. G. ELINK SCHUURMAN, Accountant, Keizersgracht 574, Amsterdam, Penningmeester.
 Mr. F. A. G. VAN WALSEM, Zeist, Onder-Voorz.
 Mej. J. C. BLANKERT, R. O. G., Zeist.

Correspondente voor Indië:
 Mevr. F. VAN HOUWENINGE—Blaauw, per adres Agentschap B. P. M., Semarang.

N.V. STUKADOORSBEDRIJF

voorheen

L. PH. BISSCHOPS

SASSENHEIM - TEL. 4507

UITVOERING van alle
STUKADOORSWERKEN
 door het geheele land.

Wij maakten o.a. het Stukadoorswerk voor het Koloniaal Instituut tot volle tevredenheid der Directie.

5474

P. VAN DIJL

LANGE POTEN 3 - DEN HAAG

ROTTERDAM: N. Blaak 97, K. Hoofdsteeg 6,
 Oude Binnenweg 48 :: Hoogstraat 292,

Lederwaren en Reisartikelen
 Specialiteit Damestassen

Grootste keuze :: Billijkste prijzen

5522

HUT- en MAILKOFFERS speciaal in ons Magazijn Rotterdam, Hoogstraat 292

Geen geslaagd KERSTFEEST zonder bezoek aan
Klaassen's Speciaal Feestmagazijn
 U vindt er, behalve de groote sorteering **SURPRISES EN SCHERTSARTIKELEN**, honderden aardige spelen en spelletjes, puzzles, knip-, teeken-, plak- en kleurwerk, dam-, schak-, domino-, tricrac-, sjoelbak- en kaartspelen, enz., enz. 5499

BRENGT ONS TIJDIG EEN BEZOEK!
KLAASSEN, Prinsestraat 4 en 23
 DEN HAAG - TEL. 12805-13324 - ANNO 1888

DE OUDST GEVESTIGDE A^o 1885 POSTZEGELHANDEL 5433

Fa. C. J. H. ROOTLIEB & Co.
HEERENGRACHT 8
 Tel. No. 11333 - Den Haag

Vraag onze nieuwste Prijs-courant - Postzegels Postzegelalbums - Benodigdheden 1927-28

Komt U even bij ons?
 Wij geven gaarne inlichtingen omtrent de zeer schikkelijkste betalingsvoorwaarden

RADIO
 leveren wij tegen lage betalingen
 Koopt bij ons

Kleding en Meubilering
Magazijn „DE RESIDENTIE“
 L. BEESTENMARKT 119-121-123-127
 DEN HAAG :: OPGERICHT 1898

VERZEKERT UW RIJWIEL
 bij de
's-Gravenhaagsche Rijwielverz.-Mij.
 Conradkade 56 - Den Haag

Premie 3 pCt. der waarde
 (Minimum f 3.—)

Aanbevolen voor Leden van „Oost en West“ en Repatrieerenden - Tel. 34485

P. VAN 'T RIET EN ZOON
 OBRECHTSTRAAT 177 :: DEN HAAG
 TELEFOON 33990* Twee Lijnen

De Vleeschhouwer van het allerbeste

SPECIAAL FIJN KALFSVLEESCH
 OPGERICHT A^o 1896

Het meest gesorteerd Magazijn van Lingerieën, Modeartikelen, Tricotage enz.
in „DUINOORD“ is Magazijn „DE ZONEGRENS“
FREDERIK HENDRIKLAAN 99 :: DEN HAAG
 Uitsluitend 1ste kwaliteit, scherp concurrerende prijzen. 5491

FILIALEN: Thomsonplein 26c, Den Haag - Pansierstraat 48, Scheveningen

ijveren met die van Palmbeach, Miami e.a., ook warm en zonnig, maar buiten de keerkringen. Een zekere compensatie zou echter misschien hierin zijn gelegen, dat de „droogte“ der Amerikaansche badplaatsen een andere is dan de Curaçaosche. Evenwel, vreemdelingenverkeer en badplaats-exploitatie, op wat anders komt dit neer dan alweder op diensten bewijzen aan het buitenland, niet door levering van bodem-voortbrengselen, maar door de voordeelen van ligging en gesteldheid.

Mocht in de toekomst het buitenland geen behoefte meer hebben aan de thans van Curaçao verkregen arbeid en diensten, dan zal getracht moeten worden door anderen arbeid en andere diensten eca te goed te kweken waaruit een deel van den noodzakelijken invoer zal kunnen worden betaald.

Het lijkt daarom van uitnemend belang om door volksoontwikkeling en verbeterde plaatselijke outillage zoo lang mogelijk aan de tegenwoordige eischen te kunnen blijven voldoen en bij eventueel veranderde omstandigheden ook aan andere, nieuwe te kunnen beantwoorden en, mocht ook het uiterste geval zich voordoen dat door gebrek aan arbeidsgelegenheid een relatieve overbevolking zou ontstaan, dan zal een tot hooger peil opgevoerde volkskracht het mogelijk moeten maken dat het teveel eca een behoorlijk bestaan vinde.

Amsterdam, N° 11 december 1927.

Van Week tot Week.

Dinsdag 29 Nov. tot Maandag 5 December.

De voorstellen tot wijziging der Indische Staatsinrichting. Blijkens een verklaring van den Gouverneur-Generaal (Memorie van Antwoord aan Volksraad) weigeren de Indisch Regeering en de Minister van Koloniën het voorstel tot wijziging der Ind. Staatsinrichting terug te nemen. „Hiervan zouden slechts nadeelen te verwachten zijn en zelfs noodlottige gevolgen te vreezen.“

Voor zoover de voorgestelde samenstelling van den Volksraad betreft, merkt de M. v. A. o.m. op:

De onaangename suggestie, die gelegen is in de uitdrukking *Inlandsche meerderheid* kan kan gecoupeerd worden door het woord meerderheid niet meer te gebruiken, daar dit een onjuiste aanduiding is voor het aantal zetels, dat minder dan de helft plus één bedraagt.

Duitsche belangen in Indië. Blijkens een door het Haagsche Aneta-kantoor aan de pers verstrekt bericht opgenomen o.a. in *Het Vaderl.* van 2 Dec. (Avondbl.) heeft de hr. W. de Cock Buning te Keulen eene lezing gehouden over „Niederländisch Ost- und West-Indien und die Deutsche Interessen in diesen Gebieten.“

Subsidieering van de Luchtvaart. Batavia, 2 Dec. (Aneta).¹⁾ De Volksraad heeft den post tot steun aan de luchtvaartdiensten aangenomen met 39 tegen 9 stemmen, nadat een motie-Stokvis om de post opnieuw in 1929 voor te brengen verworpen was.

Comité Vliegtocht Nederland-Indië. In verband met zijn vertrek naar Indië is de heer Dr. W. L. Groeneveld Meyer als zoodanig afgetreden en wordt hij opgevolgd door den heer H. Walaardt Sacré, oud-commandant van de Luchtvaart-afdeeling.

Universitaire examens Leiden. Taalkundig doctoraal ex. Indologie de heer C. Hooykaas (verbeterd bericht). — Doctoraal ex. Indisch recht de heer A. G. Pringodigdo. — Econ. kandidaats-ex. Indologie de heer J. B. A. F. Polak. — Taalk. doctor. ex. Indologie de heer T. S. Smit. — Utrecht. Candidaats-ex. Ned.-Indisch recht de hr. W. J. Gerritsen.

Nieuwe gevallen van cholera (of buikziekte). Batavia, 2 Dec. (Aneta). Te Singaradja, Den Pas-sar en Tabanan, alle op Bali gelegen, zijn resp. één, één en 8 gevallen van cholera voorgekomen. — Batavia, 5 Dec. Een onderzoek op Bali heeft uitgewezen, dat de door voorkomende kwaadaardige buikziekte geen cholera is.

Prof. Dr. C. E. A. Wichmann †. Te Hamburg is, op 76-jarigen leeftijd, overleden Prof. Dr. C. E. A. Wichmann, oud-hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Utrecht. Van zijne hand verschenen

¹⁾ De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de N. R. Ct.

in den loop der jaren tal van publicaties over de geologie, het vulkanisme en de ontdekkings-geschiedenis van den Indischen Archipel. In het *Utrechtsch Dagbl.* wijdde Prof. Dr. L. Rutten, de opvolger van Prof. W. te Utrecht, een waardeerend artikel aan zijn nagedachtenis.

Onderscheiding. Bij Kon. Besluit is bevorderd tot commandeur in de Orde van Oranje Nassau de vice-admiraal A. F. Gooszen het versiersel te dragen met de zwaarden.

Tegen den Burgemeester. Cheribon, 5 Dec. (Aneta). De commissie, die door den gemeenteraad was ingesteld, heeft rapport ingebracht over de wijze, waarop de burgemeester zijn dienst uitoefende. De sloosom luidt, dat een langer aanblijven van den heer Schotman niet is in het belang van de door den gemeenteraad vertegenwoordigde gemeenschap. Op 8 December zal de gemeenteraad dit rapport bespreken.

Bezoek aan Indië. De heer oud-minister H. Colijn vertrekt 6 Jan. a.s. naar Indië.

J. P. T. Rhemrev †. De familie te 's-Gravenhage ontving bericht van het overlijden te Soerakarta van den heer J. P. T. Rhemrev, oud-Oost-Indisch ambtenaar.

J. van der Woude †. Te Baarn is overleden de heer J. van der Woude, gep. hoofdonderwijzer bij het Europeesch onderwijs in Ned.-Indië.

De Regent van Cheribon overleden. Te Weitevreden is overleden Raden Mas Adipati Pandji Ariadinoto, regent van Cheribon, oud-lid van den Volksraad en lid van den Provinciaal Raad van West-Java. De Regeering heeft de vele verdiensten van den overledene erkend en zijne benoeming tot officier in de orde van Oranje-Nassau en de toekenning van de groote Gouden Ster voor trouw en verdienste.

Predikantsvacaturen. De commissie tot de zaken der Protestantsche kerken in Ned. O.- en W.-Indië maakt bekend, dat er in Oost-Indië wederom predikantsvacaturen zijn. In het bijzonder vestigt zij de aandacht van jongere predikanten op de bedoeling om twee predikanten te bestemmen voor het werk onder de jeugd.

Noodlottige aardchokken en vloedgolf. Menado, 3 Dec. — Het „Soerabajaasch Handelsblad“ meldt, dat Donderdagmiddag hevige aardchokken te Donggala (Celebes) gevoeld werden. Zij liepen in de richting Noord-Zuid. Het kantoor van den assistent-resident te Donggala stortte gedeeltelijk in. Te Paloe stortten eveneens twee passarloods in, terwijl de aanlegsteiger gedeeltelijk werd weggeslagen.

Te Biromaroe werd een passarloods verwoest en het landschapskantoor zeer beschadigd. Een vloedgolf in de Paloe-baai bracht een verwoesting aan onder inlandsche huizen. Veertien personen werden gedood en vijftig gewond.

De Indianen in Suriname. Den 6en Dec. houdt de heer J. F. E. Einaar voor het Ned.-Ind. Verbond van Jongeren Organisaties te 's-Gravenhage, een voordracht met lichtb. over „De vroegste bewoners van Suriname, de Indianen.“

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvuist.

Zuid-Aziatische Tentoonstelling te Krefeld.

Van bevriende zijde werd ons dezer dagen een catalogus toegezonden van eene Zuid-Aziatische tentoonstelling, welke van 19 November j.l. tot 15 dezer in het „Kaiser-Wilhelm-Museum“ te Krefeld gehouden wordt. Deze aankondiging wekte al dadelijk herinneringen bij ons op aan de mooie tentoonstelling van Indonesische kunstnijverheid, in 1906 in hetzelfde Museum gehouden, op initiatief van den toenmaligen bekwamen directeur dier inrichting Dr. Friedrich Deneken en wijlen Mr. J. H. Abendanon, een warm vriend dier kunst, die er zich toen zooveel moeite voor gegeven heeft.

De heer M. Creutz, de tegenwoordige directeur, schrijft in zijn „Voorwoord“ bij dezen catalogus, dat, in tegenstelling met de vroegere tentoonstelling, deze hoofdzakelijk gewijd is aan de „Groote Kunst“: beeldhouwwerken in steen, brons en ivoor, welke een dieperen blik zullen geven in de psychologische betrekkingen tusschen de verschillende deelen van dit groote Kultuurgebied, dan z.i. de kleinkunst gaf en dat het museum deze expositie voornamelijk te danken heeft aan Dr. With uit Keulen met diens vakkundige relaties. Deze beschrijft

Beschilderde en Onbeschilderde Perkalamenten Lampekappen

Voor het OPNIEUW OVERTREKKEN van ZIJDEN LAMPEKAPPEN, het VERANDEREN van VAZEN in ELECTRISCHE LICHTLAMPEN en het MAKEN van daarbij passende GESCHILDERDE ZIJDEN LAMPEKAPPEN is het adres:

Lampenhuis „HELIOS” :: Elandstraat 56

den catalogus o.m., hoe de tentoonstelling vier, werling zeer verschillende, gebieden der Zuid-Indische kunst laat zien, n.l.: Beeldhouwkunst, miniaturen, Weefsels en Wajangfiguren. Aan ieder wijdt hij een toelichtend artikel, waaraan wij het volgende ontleenen:

Het hoofdstuk over de plastiek begint met de opmerking, dat, evenals de Kultur, ook de kunst van Zuid-Azië zoo zeer met de religie is verbonden, dat men gerust zeggen kan, dat de Indische kunst eenmaal openbaring en aanbidding is van het goddelijke. Het vermetele, speculatief godsdienstige, denkt, dat zich met een zinnelijk visionaire kracht verdedigt, wist in telkens nieuwe vormen belevingen in het hiernamaals uit te drukken, zoals de overtuigingen dier godsdienstige letterkunde en eveneens die der godsdienstige kunst beide bewijzen.

Het Indische beeldhouwwerk is echter niet, zooals bij de Westersche Antieken, iets op zichzelf staands, doch maakt een deel uit van het geheele cultuurcomplex, dat, naar onze opvatting, niet zonder een bouwwerk, dan wel een zeer bijzonder plastisch monument is. Geen enkele tentoonstelling kan dus een juist denkbeeld geven van de buitengewone grootsheid in opvatting van dergelijk architecturaal beeldhouwwerk, dat altijd gebonden blijft aan godsdienstige denkwijzen en symbolen, welke er den dieperen zin aan geven.

„Als men ter tentoonstelling b.v. een klein stukje beeldhouwwerk van den Boroboedoe ziet, mag men daarbij niet vergeten, dat deze „tempel”, halve zeer vele sierpaneelen en -randen, 1300 grote reliëfs telt en 505 levensgrote Boeddha-beelden, die, te zamen met het terraswerk van den tempel, niet alleen plastisch, maar ook naar den inhoud, één groot geheel vormen, n.l. de belichaming van de Boedhistische wereldopvatting. Tevens deze „tempel” te beschouwen als een voorstelling van den Meru-godenberg, welke als tijdelijke aarde zetel kan dienen voor de hemelsche machten. Het reusachtige steenen prentenboek dient dus niet alleen tot aanschouwelijk onderricht der menschen, maar ook tot het scheppen van een den goeder wegevallige atmosfeer, welke hen tot nederlagen uitnodigt.

Het Indische beeldhouwwerk is vol levendige, rijke uitdrukkingkracht, beweeglijk van houding en gebaar, plastisch krachtig en zuiver van trek en hoog van reliëf, maar toch moet men er realisme in zoeken, want hoewel het geboren uit den rijkdom der tropische natuur, is het een uitvloeisel van ervaring, doch van godsdienstige visioenen. Waarheid en fantasie, tastbaarheid en droom, werkelijkheid en onwerkelijkheid aan bij het denken en uitbeelden der Indiërs onder grenzen in elkander over. De vormgeving is ook gebonden aan wetten, voorgeschreven door godsdienstige opvattingen, niet door menselijke leven. Niet alleen heeft iedere beweging, iedere vorm en ieder attribuut zijn symbolische beteekenis, maar eenzelfde vorm kan door vereenvoudiging of verdrijving, door rhythmische verbindingen of meerdere strengheid van opvatting tot een hoogere en opgevoerd worden, die zoowel zeer zinnijk, als uitgewoone monumentaal is.

Bij een vergelijking tusschen de kunst van verschillende deelen van Zuid-Azië wordt o.a. de desbetreffende opmerking gemaakt, hoe tegenover de inner-beeldhouwkunst van Cambodja, die van hem, niettegenstaande vele punten van overeenkomst, toch een zelfstandige plaats inneemt, door dat de vormen dezer laatste niet zoo streng gelijkmatig zijn. In stede van typische, worden meer karakteristieke trekken weergegeven, die zelfs pretentachtig aandoen. In tegenstelling met het levendig bewegelijke der bloeiende gestalten van Indische Indië, maken de Siamse figuren een merkwaardig strengen en kouden indruk, in groote tentoonstelling ook met de Javaansche beeldhouwwerken, die stille eenvoud en wijding ademen en altijd een zekere menselijke aanminningheid vertoonen, welke dat volk in zoo hooge mate eigen is.

Over de Miniatuur-kunst merkt de heer With op, dat allerlei Perzische miniaturen ook in Europa bekend zijn, doch dat men van de Indische veel eerder afweet en het daarom zoo verblijdend is, dat deze tentoonstelling, — dank zij de bereidwilligheid tot in bruikleen afstaan van den heer Vecht in Amsterdam, — daarvan een reeks voorbeelden in laten zien.

Er worden dan oordeelvellingen aangehaald van de handa Coomaraswamy, die deze kunst tot in bijzonderheden bestudeerd heeft.

Wij herinneren ons, hoe wij enkele jaren ge-

leden bij den Vorst van Pakoe-Alam in Djoejda prachtige miniaturen als verlichting van den Koran te bewonderen kregen.

Omtrent het Wajang-spel worden beschrijvingen ontleend aan den catalogus van bovengenoemde tentoonstelling in 1906, toen door wijlen Mej. *Marine Tonnet* opgesteld.

Ten slotte een uitvoerige uitlegging van de ikat-bewerking en de daarmede versierde weefsels, eindigend met de opmerking:

„De patronen dezer stoffen zijn niet zoozeer bedoeld als siermotieven, maar hebben een bepaald godsdienstige beteekenis en altijd zijn er meest oeroude, magische of religieuze voorstellingen op. Het groote verband tusschen ornament en godsdienst vinden wij terug in de rythen, het offeren en de geboden, welke vóór en gedurende de vervaardiging der doeken worden uitgevoerd, alsook in de bijgelooovige vereering voor den eenigszins geheimzinnigen arbeid zelf en voor degenen, die dezen beoefenen. Zoo wordt verteld, dat in Pekalongan de weefster den nacht, vóór zij met weven begint, wakend en wierook brandend moet doorbrengen; dat bij de Soendanezen de vrouwen niet mogen trouwen vóórdat zij een *samping* geweven hebben; dat bij de Toba-Bataks het verven der garens onder offeren en bidden geschiedt; dat de geesten van grootouders en ouders daarbij worden aangeropen; dat een gebed in Zuid-Celebes luidt: „*Wattang* - bloem des hemels, op aarde draagt gij den naam van weefgaren, zeg mijn werk!” enz.

Uit den tentoongestelde weefsels blijkt, volgens schrijver, ten duidelijkste, hoe heilig en beteekenisvol die schoone, eerwaarde kunst van weven en verven daar voor de bevolking is. Des te betreurenswaardiger vindt schrijver het, dat deze oude technieken thans aan het uitsterven zijn. *)

In verband met deze tentoonstelling, werd, met de hulp van den heer *L. D. Petit*, den 25sten November in Krefeld een Wajang-voorstelling gegeven, ingeleid door *Dr. With*, waarbij *R. M. Hardjodirinygo* als *dalang* bij de opvoering van *Mintaraga* optrad en daarna nog een viertal dansen ten beste werden gegeven, mede door *Raden Soedjana*, onder gamelanbegeleiding.

Wij zagen het fraaie programma er van, artistiek versierd met de ons zoo welbekende, prachtige wajang-teekeningen van *Prof. J. A. Loebèr Jr.* te Elberfeld.

Een en ander zal ongetwijfeld onder belangstellende Duitschers veel succes hebben gehad.

*) Als schrijver een kijkje kwam nemen in de toonkamers van „Boeatan”, Heulstraat 19, Den Haag, waar telkens nieuwe bezendingen ikat-weefsels uit verschillende deelen van den Archipel worden ontvangen, zou hij zien, dat er ginds nog altijd veel moois ook op dit gebied gemaakt wordt. Wat echter niet wegneemt, dat het thans ten hoogste tijd wordt om doeltreffende maatregelen te nemen tot behoud en aanmoediging dier zeldzaam schoone, Indonesische kunst. — Red.

Persoverzicht uit de Indische Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De scheidingslijn.

De oud-Gouv.-Generaal *Mr. J. P. Graaf van Limburg Stirum* heeft in den laatsten tijd eenige behartigenswaardige dingen gezegd en geschreven (*De Sum. Post* 1/11). De heer *v. L. S.* — hoe men ook over zijn „richting” moge denken — heeft steeds voor oogen gehad een geleidelijken opbouw van het nieuwe en moderne Indië langs den weg van samenwerking tusschen Holland en Indië, d.w.z. tusschen Holland en de bonafide Indische intellectueelen, waarvan het aantal steeds groeiende is. De heer *v. L. S.* releveerde ook de door Europeanen gevoerde propaganda voor het *communisme*. Zij bekommeren zich geen zier om het welzijn van den Azaat; integendeel, zij storten hem zonder aarzelen in zijn verderf, wanneer daarmee het doel: *wereldrevolutie*, ook maar een haarbreed nader te brengen schijnt.

Sinds een deel van de intellectueelen, vooral op Java, zich niet geheel afkeerig toont van de roode praktijken — zij het dan ook op zuiver praktische overwegingen — dreigt een verwarring der geesten te ontstaan, die slechts tot verscherping van de verhoudingen kan leiden. *De Sum. Post* acht het gewenscht dat duidelijk uitgesproken wordt, hoe men tegenover deze dingen staat. Langs den weg van het extremisme wordt het tempo slechts schijnbaar ver-

MAISON ALICE

PLEIN 11 - DEN HAAG - TEL. 11025

SPECIAAL INGERICHT

VOOR DAMES

ONDULEEREN, PERMANENT WAVING, WATERGOLF, ENZ.

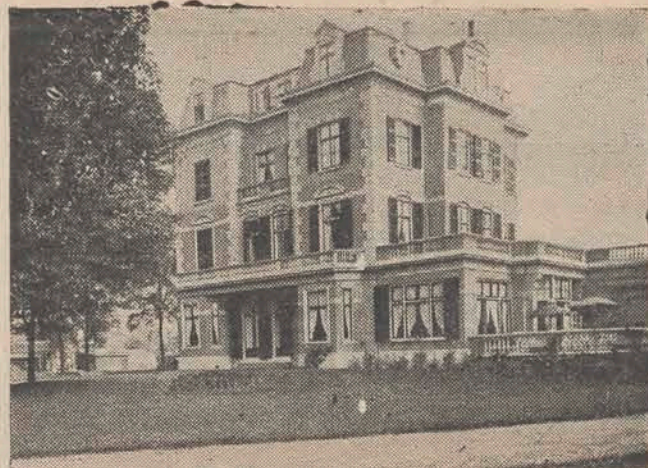
Haarverven onder garantie

Service door eerste krachten

Prijzen uiterst billijk

Aanbev. adres voor de Dames van „Oost en West”

HERSTELLINGSOORD

„HUIZE MARIA EMALIA DORREPAAL”

gelegen even buiten Voorburg in landelijke omgeving, met grooten tuin en waterpartij. Uiterst geschikt voor repatrieerenden, die, op advies van een geneesheer, eenigen tijd rust behoeven.

BILLIJKE PRIJZEN. VRAAGT PROSPECTUS.

SPIEGEL- EN LIJSTENMAKERIJ WED. W. DRIESSEN

105 HAARLEMMERSTRAAT 105 - LEIDEN

(Geen Filialen) 5366

KUNSTHANDEL

RUIME SORTERING IN:

SPIEGELS	TEGELS	FAMILIE- EN
SCHILDERIJEN	GRAVURES	PORTRETLIJSTEN
SCHILDERSTUKK.	AQUARELLEN	PLATEELWERK

SOLIED ADRES — BILLIJKE PRIJZEN

TECHN. INSTALL.-BUREAU N. P. VAN EIJK

Sweelinckstraat 93a-93-91 - DEN HAAG - Tel. 30079

LICHT - WARMTE - SANITAIR

GROOTST GESORTEERDE ADRES VOOR GESCHILDERDE-, ZIJDEN-, CREPE- EN AFWASCHBARE LAMPEKAPPEN Worden naar elk ontwerp op eigen Atelier vervaardigd.

KRONEN, SALON-EN SCHEMERLAMPEN Electriche Stofzuigers, Strijkijzers, Ketels, Kookplaten, Haardrogers, enz. enz.

Haarden - Kachels - Gasfornuizen

EMAILLE- EN ALUMINIUMWAREN

::: BEZOEKT ONZE SHOWROOMS :::

Wij installeren Uw geheele huis: Sanitair, Electriciteit, Gas, Water. — Alle huis- en dakreparatiën.

ADVIEZEN EN BEGROOTINGEN GRATIS. 5387

REPAREREEN OVERTREKKEN

PARAPLUIE-MAGAZIJN A. QUERELLE

SCHOOLSTRAAT 10

's-GRAVENHAGE - TELEF. No. 10151

Leden van „Oost en West” 5 pCt. korting

HOTEL - RUBRIEK

's-GRAVENHAGE

Hotel Pension „Insulinde“,
Bankapl. 2, Den Haag, Tel.
54148. Centr. verw. Warm-
& koud water op de logeerk

Hotel Rest. „DUINOORD“
Sweelinckplein
Spec. bezocht d. Ind. Fam.
5020 OOSTERWIJK & V. D. LUUR

Hotel „Promenade“, Oude
Schev. weg 21, Tel 50454
Prachtige ligging.
Matige prijzen. 5035

PENSION DAMES STRIKWERDA

JOHAN VAN OLDENBARNEVELDLAAN 16, hoek
Frankenslag, bij Scheveningscheweg en -Boschjes.
Tramlijnen 1, 8, 14. Tel. 50949.

AMERICAN HOTEL - AMSTERDAM

Hotel en Café-Restaurant le Rang. 5007

Schoonste Ligging - Modernste Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur

Tel. Interc. 4737 Code 5th Edition A. B. C.

sneld. In werkelijkheid stevent men achteruit, omdat de tegenactie tegen het kwade ook het goede overvleugelt. Vervolgens wijst De S. P. met een voorbeeld op de tegenstelling tusschen moederland en kolonie. Op Java: een paar sprekers wegens opruiing gearresteerd. In Holland: Het „Comité van Actie inzake de terreur in Indië“ houdt een openbare vergadering. De communist Lansink zegt daar in het publiek dat Nederland's imperialisme wordt gehandhaafd door middel van het overheerschte Indië, waar de oude beschaving werd achteruitgezet en het analphabetisme vermeerderd(!); de communist Rijnders wenscht Indië te doordringen van de anarchistische gedachte. De sprekers worden niet tot de orde geroepen, het verslag van de vergadering wordt in de bladen gedrukt, die bladen worden verspreid en arriveeren ook in Indië. De Indiër, die in Indië geboren is, hier heeft schoolgegaan en van de verhoudingen in Holland weinig weet, moet dan toch wel een kronkel in zijn hersens kriegen.

De *Deli Crt.* (1/11 „Holland's schande“) constateert dat het Nederlandsche Bewind in Indië in alle opzichten heilzaam is. Het onderwijs is hier in de laatste 25 jaren tot een volkomen organisatie ontwikkeld, bekroond door verschillende inrichtingen van Hooger Onderwijs. Het is een grievend onrecht voor aller die in Indië werken — en harder werken dan de doorsnee-arbeider in Holland — dat het „Comité van Actie“ alles straffeloos aan de goe-gemeente kan wijs maken. Dieptreurig is het, dat een deel van het Nederlandsche volk, na 50 jaren lager onderwijs en na 20 jaren leerplicht, nog zoo weinig critisch talent heeft vergaard, dat het nog als schapen aan den leiband van warhoofden loopt. Ook de *Deli Crt.* waarschuwt voor de gevaarlijke, bijkomstige omstandigheid, dat alles naar Indië wordt overgebied en hier als politieke propaganda wordt uitgebuit, terwijl daardoor een verkeerd indruk ook in het buitenland, in bepaalde kringen wordt gemaakt. Als die actie blijft doorgaan zal er een oogenblik aanbreeken, waarop het met Nederland's positie in de wereld en met Indië's kans op een zelfstandig volksbestaan gedaan zal zijn.

Men leze in dit verband de *Deli Crt.* (2/11 „Aneta en de Regeering“, Buitenlandsche voorlichting der Wereldpers omtrent Ned.-Indië per 1 Jan a.s., „Dr. Tjipito's interneering“; 3/11 „Henr. Roland Holst en onze planters“, „Moeder Indië“), het *Soer. Hbl.* (22/11 „Georgiers en oppositie te Moskou“ Villanus; 27 en 28/11 „Het Bantam-rapport“; 28/11, 3de bl. „Chinees-Maleische Commun.-relaties“) en de *Sum. Post* (31/10 en 4/11, 3de bl. „Branden te Semarang“ bij Europeanen; 4/11 „Oost en West“ in Br.-Indië).

De *Sum. Post* (3/11 „Kroniek“) meldt dat in verschillende groote steden in Britsch-Indië bij gedane huiszoekingen revolvers, materialen voor bommen en verboden publicaties zijn aangetroffen. Arrestaties werden uitgevoerd. Wat gaat de Br.-Ind. Regeering nu doen, vraagt De S. P.? Zal zij deze menschen beschouwen als overtreders van de strafwet dan wel ze als propagandisten naar elders overbrengen? Langzamerhand komen alle koloniale regeeringen voor precies dezelfde vraagstukken te staan. Volgens het *Bat. Nwsbl.* (1/11 „Het communisme in Indië“) heeft de heer *Homborg, adm. der Banque de l'Indo Chine*, reeds de wenschelijkheid betoogd dat de Regeeringen van Indo-China en Ned.-Indië samenwerken ter bestrijding van het communisme, een tropische epidemie, die sanitair omsingeld moet worden.

Gemeentezaken.

In de eerste begrotingsvergadering van den „Gemeenteraad van Batavia“ (*Java-Bode* 27/11) werd medegedeeld dat de burgemeester, *mr. A. Meyroos*, wegens verlof naar Europa, door den heer *Dambrink* vervangen wordt. De heer *Van Zalingen* (weth.) zeide o.m. dat hij de bewoners van Batavia de belangstelling voor de gemeentezaken nog steeds nihil is; alleen als de beurs spreekt, komt men los. Spr. betreurt het dat in de afdelingen over de soc.-democraten steeds als sloopers werd gesproken. Hem is nooit gebleken, dat zij sloopers in den waren zin van het woord waren; integendeel hebben velen onder hen zeer veel goeds tot stand gebracht. Aan die mannen der S.D.A.P. wil spr. een woord van hulde niet onthouden. De heer *Van der Zee* (gem. secr.) behoort ook tot die partij. Hij heeft geen slooperswerk, doch steeds opbouwend werk verricht. Hij was een uitmuntend ambtenaar der Gemeente. Volgens spr.'s meening heeft ieder staatsburger het recht buiten zijn werk eene meening te hebben. Het onderwijs der Inlanders ontwikkelt zich gunstig; geregeld

ZORG DAT UW RECLAMES
OVERZICHTELIJK
ZIJN. OVERDAAD SCHAADT

wordt er uitbreiding aangegeven. Spr. juicht de maatregelen in het belang der visschers genomen toe. De eigen exploitatie van den vischpasar is te zegenen, daar de bevolking thans niet meer geknepen wordt door de Chineesche kongsiës. Er is gezegd, dat de Inlandsche bevolking niets voor de Gemeente voelt. De ervaring heeft spr. anders geleerd. Op verschillend gebied ondervinden zij voordelen van de Gemeente. Ook op hygiënisch gebied wordt alles wat mogelijk is, gedaan. De Zondagrust voor Inlanders vindt spr. een goed denkbeeld.

Ir. *Leeuwenbergh* wees er o.m. op dat de Minister van Koloniën den ernst der tijden goed onder ogen heeft gezien, toen Z. Exc. aan de verschillende Gemeenten schreef dat een bewijs van goed gedrag voor nieuw uit te zenden ambtenaren naar de Koloniën moest worden uitgebreid met de beantwoording der vragen of zij hebben deelgenomen aan acties contra de Overheid of anti-militairistische bewegingen. Moet dan de Gemeente Batavia niet waakzaam zijn op dit punt? Spr. wenscht dat in dienst zijnde ambtenaren eene verklaring ter zake te doen teekenen. De heer *Van der Hoeve* was van oordeel dat elke ambtenaar de stilzwijgende belofte heeft afgelegd niets contra het gezag te ondernemen.

De heeren *Soedarmo* en *Goenari* uitten zich waardeerend over den Gemeenteraad. De belangstelling der Inlanders voor de gemeentezaken is groeiende. De Gemeente behartigt dan ook in den laatste tijd meer en meer de belangen der Inlanders. Sommige maatregelen worden echter niet begrepen, omdat geen contact bestaat. Dit moet worden verkrege door meer Inlanders in het raadscollege te plaatsen. Ook de kampongverbetering moet de volle aandacht hebben.

Wij vestigen de aandacht op: *De Loc.* (24/10, blz. 11 en 1 „Gemeente- en bevolking“ en „Rijk en gemeenten“; 27/10, blz. 6 „De leeningspolitiek der Locale Ressorsten“), de *Java-Bode* (1/11 „Burgemeester Meyroos“, „Liga en I.S.D.P.“) en het *Soer. Hbl.* (24/10, 3de bl. „Goede teekenen“ Z.).

Banner's boek.

Het boek van den heer *Hubert S. Banner*: „*Romantic Java*“ werd, ook door een ietwat malicieuse bloemlezing van een Straitsblad, scherp gecritiseerd door de *Java-Bode* (15, 18 en 20/10 „Een Engelsch oordeel“) en het *Soer. Hbl.* (18 en 19/10, 3de bl. „Van va to Day“ Z.). De hier aangevoerde problemen waren slechts een zeer gering onderdeel van het boek. Het boek zelf — zegt *De Loc.* (25/10, blz. 19) — is een zeer onderhoudend verhaal over veelsoortige onderwerpen. Daarin wordt de geschiedenis van Java behandeld; er zijn hoofdstukken over het land, leven, de desa, de Javaansche kunst, den godsdienst, de wajang; er wordt in verteld van het bantamse leven, van het droomerig leven in het binnenland van de schoonheid der bergen; en dan weer over den handel, de jacht en de sport. Kortom, de schrijver geeft een kleurig kaleidoscopisch beeld van Java, dat immer boeit en vaak bekoort, en dat ons weer overtuigt van de veelzijdige belangstelling en de genegenheid, welke de schrijver voor land en volk gevoelt. Als hij de hedendaagsche toestanden besproken heeft concludeert de schrijver: „wanneer welke fouten de Nederlanders in hun koloniaal beleid ook begaan mogen hebben, niemand kan betwijfelen of hun invloed was een invloed ten goede.“ Uit de wildernis van Oost-Indië hebben zij door hun werk een rijk en vruchtbaar land gemaakt, waar van de bevolking, en dit is een onaantastbaar bewijs van stijgende welvaart, in de laatste eeuw is aangegroeid van tien tot vijftig millioenen.“ Dit modern boek over Java, dat ook door de wijze waarop het is uitgegeven zeer veel gelezen zal worden, zou men ontdaan willen zien van menige vergissing, maar nochtans geeft dit boek den buitenlandschen lezer een kleurig en helder beeld van Java, zij het dan dat daarin niet alle trekken juist zijn.

De Minahassa. Het Rassenvraagstuk.

Z(entgraaff) vestigt in het *Soer. Hbl.* (22, 25 en 27/10, 3de bl. „Van eilanden in opkomst“ XVII t/m XIX) wederom de aandacht op het veel voorkomende van *tuberculose* in de Minahassa. Eene commissie heeft in 1920 een verslag opgemaakt; haar werk heeft geen practische resultaten gehad. Reeds in dat jaar werd de tuberculose als eene zeer gevaarlijke volksziekte beschouwd, welke zonder uitstel systematisch moest worden bestreden. Ook door den Minahasser zelf werd in deze richting niets gedaan. Want per saldo is hij er dan toch het naast aan toe. Dit volk is, ten koste van millioenen behoorlijk on-

Voor het bereiden van een goede rijsttafel is

„De Indische Rijsttafel“

Recepten van een Indisch Kokki

onmisbaar.

Voor Nederland bewerkt door FR BLOM. Schrijver van „Moderne Kookkunst“. Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij de Uitgeefster N.V. Drukk. Ten Hagen, Nobelstraat 20. Den Haag. RUIM 200 RECEPTEN. PRIJS f 1.—. Toezending franco per post na ontvangst van het bedrag (Postgiro 17260)

MAISON BLOM

2e Schuytstr. 77-79 - DEN HAAG - Tel. 33703

HET ADRES VOOR

DINERS AAN HUIS BEZORGD

WIJ VERVAARDIGEN

ALLE soorten drukwerk met één uitzondering: het slechte.

Een proef zal U overtuigen

zoals zoovelen vóór U overtuigd werden en onze klanten bleven.

N.V. DRUKKERIJ TEN HAGEN
DEN HAAG :: NOBELSTRAAT 20 :: TEL. 11987

WIJNHANDEL „DE KROON”
 Z.-BUISENSINGEL 288 WEIMARSTR. 198-204
 Tel. 30075 DEN HAAG Tel. 34223
PRIMA OUDE GENEVER
 per Liter f 3.75

KAPITAAL GEZOCHT

Voor de exploitatie van een nieuw, gepatenteerd artikel wordt f 15.000.— gezocht. Geen risico. Omzet steeds contant. Brieven No. 5541 Bur. v. d. bl., Nobelstr. 20, d. Haag.

Het antwoord van den Landvoogd, dat er in ieder geval nooit bijzondere maatregelen zullen worden genomen tegen de Inlandsche bladen alleen en dat, indien er ooit zullen worden genomen, zij de geheele pers zullen betreffen, spreekt voor den rechtvaardigheidszin van den Gouverneur-Generaal. Dit beleid moet hoogelijk worden gewaardeerd.

Schrijver merkt echter ook op, dat de Inlandsche pers niet stil moet blijven, dat zij zichzelf integendeel veel moet verbeteren en de goede zijde van de blanke pers, n.l. dezer werkzaamheid en activiteit, moet overnemen.

Ook het liberale dagblad *Bintang Timoer* van 14 October, te Weltevreden, komt tegen de genoemde vraag van den heer van Meurs op en zegt dat deze vraag alleen al bewijst, dat de *Java-Bode* eenzijdig is. Want waarom sprak de heer van Meurs alleen van bijzondere maatregelen tegen de Inlandsche Pers, doch niet van maatregelen tegen de pers in het algemeen? Als hoofdredacteur van de *Java-Bode* moest hij toch weten dat er niet alleen onder de Inlandsche persmannen slechte lieden zijn — althans zoo deze slecht mogen worden genoemd. De *Locomotief* was in dit geval eerlijker, want dit blad heeft indertijd verklaard, dat het niet alleen de Inlandsche pers was, die den mond moest worden gesnoerd.

Uit het antwoord van G.-G. is gebleken — zegt schrijver — dat deze zich niet door de Europeesche pers laat beïnvloeden of suggereeren, die thans de Inlandsche pers tracht zwart te maken.

Ten slotte doet de redactie een beroep op haar collega's, om hunne positie hoog te houden door bij eventuele critiek steeds beschaafd op te treden, opdat de Europeesche persmusketen, die thans de waarheid trachten te verdraaien en zand in de oogen van het publiek te strooien, niets tegen de Inlandsche pers zullen kunnen uitrichten.

De *Sin Po* (Chin.-Mal.) van 1 October, te Batavia, doet een aanval op het voorstel-Roep in den Volksraad om de Inlandsche en Chinese pers te betoemen.

Het blad wijst er op dat, afgescheiden van de onmogelijkheid eener regeling om de Inlandsche pers afdoende te betoemen, er iets anders is dat spreekt tegen zulk een belemmering. Deze pers toch is een soort veiligheidsklep van de volksbeweging. Toen onder den G.-G. Mr. Fock, de vrije gedachtenuiting in de pers en op vergaderingen zoozeer werd belemmerd, dat het de grenzen te buiten ging, werd er al van verschillende kanten op gewezen hoe gevaarlijk dat was en ook van Europeesche zijde werd toen gewaarschuwd, dat men op die manier een openlijke beweging in een duistere en niet zichtbare zou veranderen. Maar die waarschuwing werd in den wind geslagen en de bekrompen Europeesche bladen vonden het optreden uitstekend, omdat men Oosterlingen „slechts met kracht kan doen bukken”. Het gevolg was dat de communistische bladen verdwenen en men niet meer van communistische vergaderingen hoorde; het leek of de communistische actie had opgehouden. Tot opeens de opstand uitbrak en bleek dat was gebeurd, wat voorspeld was: de actie was in het geheim voortgezet en daardoor veel gevaarlijker geworden dan ze vroeger was, toen ze openlijk gevoerd werd.

Het blad merkt dan op dat, desniettemin nu toch weer lieden als de P.E.B.-er Roep een stelsel van krachtbetoon aanprijzen, in de hoop de beweging in dit land te dooden of althans te verminderen. En daar komt bij, dat de reactionairen van het slag Roep, niet hetzelfde willen ten aanzien van de Nederlandsche kranten, die den G.-G. bijna dagelijks uitschelden en bespotten. Dit denkbeeld van meten met twee maten komt voort uit het brein van een voorman van den P.E.B., welke bond zegt, geen verschil tusschen rassen te maken en in theorie wil samenwerken met alle volksgroepen.

De verscherpte tegenstelling.

Het Regeerings-voorstel tot uitbreiding der Inlandsche zetels in den Volksraad of liever de van Europeesche zijde daartegen gevoerde oppositie-campagne en de reactie weer daarop van de zijde der inheemschen, heeft de gemoederen in Indië zeer warm gemaakt, waardoor de tegenstelling tusschen blank en bruin weer is verscherpt, hetgeen o.a. blijkt uit verschillende opmerkingen en beschouwingen in de inheemsche pers.

In een artikel onder het hoofd „Nederlanders contra Indonesiërs”, als inleiding tot een oproep om een massameeting ten gunste van de Inlandsche meerderheid te Medan bij te wonen, wijst de redac-

wezen. Het is gekerstend. Het heeft politieke lealen van weidsche allure. Het voelt zich, en rijpt boven zich. Het kan niet zeggen: dat het de eekenis niet kent van het gevaar dat rondsluip zijn huizen, zijn zonen en dochteren aantast en oopt; het kan zich niet hullen in onwetendheid. Het is onbewogen gebleven voor het groote gevaar zijn fysieke kracht aantast. Het veel bespro- rapport van prof. Weck over de tuberculose on- de bevolking van de Minahassa meldt inder- onstellende feiten.

Het bevolkingscijfer stijgt over eene veertigjarige periode vrijwel niet, ondanks de groote vruchtbaar- van verscheidene families. De onophoudelijke- van gezondheid en kracht door de wegne- der beste individuen, teekent zich thans in- te volgen duidelijk af; degeneratie verschijnse- doen zich voor op eene schaal, welke vrees wekt- de toekomst. Tuberculose en longaandoeningen- pen duizenden ontijdig ten grave, en voor de- vonden beteekenen zij een geweldig verlies aan- heidskracht. Met het reeds zichtbaar resultaat:- aan den landbouw niet zooveel gedaan wordt- noodig is.

In dit land heerscht de *intrigue* allerwegen. De Mi- hassa vraagt om een uiterst streng en bekwaam- stuur, dat ondanks een stroom van klachten, re- sten en brieven, hier allereerst gezonde verhou- ngen schept. Onder de huidige verhoudingen is- te begrijpen dat in dit land zoo veel aandacht is- voor politiek en intrigues, en dat de groote en do- meerende belangen van het volk uit het oog wor- ven verloren. Er ligt een massa werk van groote be- kenis te wachten.

In *De Loc.* (25/10, blz. 20) schrijft prof. dr. A. J. v. d. Broek over „Het Rassenvraagstuk en de wet- en Mendel”. Op het jongste anthropologisch con- ces in Nederland gaf een kaart van Noorwegen het- percentage van gemengden (Lappen en Noren) in- bevolking aan; deze kwam bijna geheel overeen- met een kaart, die de verbreiding der tuberculose- angaf. Een spreker stelde terecht in het licht de- oorzakelijkheid eener anthropologische kennis- de studie van geneeskunde, aardrijkskunde,- geschiedenis, ethnologie enz. Amsterdam heeft in- prof. Kleiweg de Zwaan een hoogleraar in de- anthropologie. Mogen vele jongere onderzoekers- zich tot dit groote gebied van wetenschap aange- voken gevoelen, om daardoor bij te dragen tot de- kennis van den mensch zelve. Dit kan niet anders- tot voldoening voeren. De kennis van den- mensch, van zijn verschijningsvormen, van zijn- tingen en van zijn verhoudingen tot de omgeving, ten slotte de grondslag, waarop maatschappelijke- de, vooruitgang en verbetering, geluk ook van- mensch en maatschappij gegrondest zijn!

Wij verwijzen naar *De Loc.* (25/10, blz. 21 „Cal- ette's vaccin tegen tuberculose”; 27/10, blz. 5- psychologie der Indische rassen”, blz. 20 „Welke- heimen houdt ons bloed verborgen?”).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Tegen de Inlandsche pers.

Op de jongste persconferentie ten Paleize van G.-G. is door den heer Van Meurs, hoofdredac- tor van de *Java-Bode* de vraag gesteld of de gun- ge meening van den Procureur-Generaal over de- landsche pers door andere autoriteiten wordt ge- held en of die meening tot de conclusie heeft- heid, dat bijzondere maatregelen tegen de Inland- che bladen vooralsnog niet noodig zijn

Volgens de redactie van het liberale blad *Darmo- ando* te Solo, (17 October), bewijst deze vraag van- na journalist van de blanke pers, dat er van haar- wat eenige vrees bestaat voor de Inlandsche pers,- ngeen ook is gebleken uit de omstandigheid, dat- de Regeering, den P. G. en den Landvoogd heeft- llen opstoken, om streng op te treden tegen de- landsche, doch niet tegen de Europeesche pers. daardoor treedt de kwaliteit van de blanke pers- ar voren, want zij weet heel goed, dat zij begon- is een scherpe stem te doen hooren, doch dade- k uit haar evenwicht raakt zoodra de Inlandsche- aden een weinig hun stem verheffen en de Regee- ng dan adviseert om de redacteuren dezer bladen- de gevangenis te stoppen.

Schrijver zegt de meening van den Procureur- neraal hoog te waardeeren, die, ondanks den in- bed der blanke pers, standvastig is in zijn oordeel.

HOKSBERGEN

ZOEKT NIET VRAAGT HET ONS

VILLA'S, HEERENHUIZEN, BOVEN- EN BE- NEDENHUIZEN, WINKELHUIZEN, EN PAK- HUIZEN, op elken stand en voor elke beurs te koop en te huur. Ernstigen reflectanten worden zonder eenige verplichting alle inlichtingen kosteloos verstrekt, terwijl zij gratis per auto worden gehaald en gebracht door het Woningbur.

HOKSBERGEN :: BEZUIDENHOUT 14
 TELEFOON 70343 DEN HAAG

DE N.V. BEGRAFENIS-ONDERNEMING
„SIMPLICITAS”
 VAN W. JINNEMÉE & ZONEN TE 'S-GRAVENHAGE
 IS ONMIDDELIJK IN HET BINNEN-EN BUITENLAND TE ONTBIEDEN VOOR REGELING VAN EEN TRANSPORT, BEGRAFENIS OF CREMATIE
 KANTOREN: DENNEWEG 71-73
 GARAGES, KISTENMAKERIJ EN DRUKKERIJ: HOOIKADE 43-57
 TELEFOON: 11314 EN 12890

JAN MESKER & Co.
 PRINS HENDRIKSTRAAT 44-50
 DEN HAAG

COMPLETE MEUBILEERING

IN MODERNE EN ANTIEKE STIJLEN

VRAAGT GRATIS ONZE UITGEBR. CATALOGUS
 BILLIJKE PRIJZEN :: BILLIJKE PRIJZEN

Piano's - Vleugels - Autopiano's - Harmoniums
 ook gebouwd voor de Tropen.
 — VRAAGT OFFERTE —
G. A. J. VAN KALMTHOUT
 BISSCHOP HAMERSTR. 3. Tel. 1562. NIJMEGEN

FIRMA SEGAAR
 DEN HAAG
 SPUI 218 . . . . . TELEF. 12902
 THOMSONLAAN 93 TELEF. 33667

COMPLETE MEUBILEERING
 TEGEN SCHERP CONCURREERENDE PRIJZEN
 VRAAG BESTEKKEN EN PRIJSOPGAAF

N.V. J. v. VUUREN'S HANDEL-Mij. BRANDSTOFFENHANDEL

DENNEWEG 67a TELEFOON
 DEN HAAG 14427

Wenscht ge te ontvangen 1e KWALITEIT Brandstoffen, tegen BILLIJKEN prijs en GEGARANDEERDE maat? Bel dan op 14427

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden

Voor nadere bijzonderheden, leze men de betreffende advertenties.

AANNEMERS EN BOUWKUNDIGEN

W. van Heyst, Velsen.

AUTOHANDELAREN

N. V. James Nefkens, Laan v. Meerdervoort 96c, Den Haag.

BAD- EN ZWEMRICHTINGEN

Badinrichting „De Regentes”, Weimarstraat 63, Den Haag.

BANKETBAKKERS

J. Krul, Noordeinde, Den Haag.
C. A. Nieuwstadt, Kranenburgweg 61.
Gebr. Ooms, Indigostraat 89, Den Haag.

BANKIERS EN BANKINSTELLINGEN

De Bas & Co., Heerengracht, Den Haag.
P. J. v. d. Berg & Co., Anna Paulownastraat 87, Den Haag.
Henny & Co., Anna Paulownastraat 62A, Den Haag.
Holl. Bank voor West-Indië, Amsterdam.
Nederlandsche Handel Mij., Amsterdam.
Jos. D. Netten & Co., Sportlaan 3, Den Haag.
Taams & Keyser, Bankstraat 10, Den Haag.

BEGRAFENISONDERNEMINGEN

Begraafenisonderneming „Simplicitas”, Denneweg, Den Haag.

BLOEMISTEN

J. M. Hermans, Kon. Wilhelminal. 527, Den Haag.
D. Maarschalk, Valeriusstraat 113, Den Haag.

BOEK- EN KUNSTHANDEL

D. Driessen, Haarlemmerstraat 105, Leiden.

BOEKDRUKKERIJEN

N.V. Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag.

BOUW- EN WONINGBUREAUX

Bouw bureau J. van Gemert, Valkenboschkade 277, Den Haag.
Woningbureau W. Hoksbergen, Bezuidenhout 14, Den Haag.
J. Rozestraten, Vondelstraat 49, Amsterdam.

BRANDSTOFFEN

Firma Van Dijk, Nieuwe Haven 366, Den Haag.
N.V. Haagsche Brandstoffenhandel „De Concurrent”, Trekweg 84, Den Haag.
J. van Vuuren, Denneweg 67A, Den Haag.

BROODFABRIEKEN

Gebr. ten Hoeve, Wald, Pyramontkade 2c, Den Haag.

COMESTIBLES EN DELICATESSEN

J. C. Haring-Waterreus, Symonszstraat 15, Scheveningen.
A. W. M. Polders, Franklinstraat 78, Den Haag.
Joh. Toet, Aert v. d. Goesstraat 34, Den Haag.

CREDIETMAGAZIJNEN

„De Residentie”, L. Beestenmarkt 121, Den Haag.

DAMES- EN HEERENKLEERMAKERS

Derlum's Kleermakerij, Weimarstr. 65, Den Haag.
„Dress”, Valeriusstraat 72, Den Haag.
The Encos, Weimarstraat 24a, Den Haag.
Fa. de Groot en v. d. Lans, Pijpboomstr. 4a, Den Haag.

DAMESKAPPERS

Maison Alice, Plein 11, Den Haag.

DANSINSTITUTEN

Dansinstituut Ewy de Clercq, Frankenstraat 5, Den Haag.
Dansinstituut „Henri”, Archimedesstraat 64, Den Haag.

DETECTIVE-BUREAU

„Hilvers”, Westeinde 235, Den Haag.

DIVERSEN

G. v. Willigen, Havenkade 4, Den Haag.

DROGISTEN

Drogisterij „De Boer”, Paulus Buysstraat 9, Scheveningen.
G. v. d. Gaag, Groenmarkt 27, Den Haag.
Drogisterij de Laan, L. v. Meerdervoort 527, Den Haag.
A. de Vries, Kerkstraat 98, Hilversum.

ELECTR. INSTALLATIES EN -ARTIKELEN

Van Eijck, 2e Sweelinckstraat 93, Den Haag.
W. G. Scheeres, Hooigracht 1C, Den Haag.
M. Vrolijk, Thomsonlaan 41, Den Haag.
Frans v. Wijk, Vlamingstraat 24, Den Haag.
N.V. Werkmetaal, Piet Heinstr. 17, Den Haag.

EXPEDITEURS

't Veentje, Helmerstraat 10, Den Haag.

FEESTARTIKELEN

Klaassen, Prinsstraat 4, Den Haag.

Tari Bari

De Sigaret met geprepareerd riet-mondstuk

Verkrijgbaar bij alle goede Winkeliers

tie van het liberale blad *Benih Timoer* aldaar, op de steeds scherper wordende afscheiding tusschen Nederlanders en Indonesiërs en zegt dat, niettegenstaande het ijveren te Genève voor den wereldvrede, de vrede in Indonesië verre is te zoeken. Het zijn de Nederlanders zelf die de tegenstelling veroorzaken, degenen met de „orthodoxe” begrippen van 300 jaren geleden, de Nederlanders van een klein land, tot aanzien in Europa gekomen door... Indonesië. Door Indonesië konden de Nederlanders daar maatschappijen stichten en goede betrekkingen bekleden en gedurende 300 jaren beseften de Indonesiërs het belang van hun land niet en werden hun de rechten geleidelijk aan ontnomen door de Nederlanders, om de Indische rijkdommen te bemachtigen.

Thans vraagt Indonesië hare rechten terug. G.-G. de Graeff wenschte deze door de Inlandsche meerderheid in den Volksraad gedeeltelijk terug te geven, doch dadelijk wordt van de zijde der Nederlanders heftig geprotesteerd.

Indien dit kwam van Nederlanders als Wijbrands, Zentgraaff enz., ware het begrijpelijk, meent het blad, doch het komt ook van anderen, van wie gezonder inzicht was te verwachten, leiders van groote maatschappijen, die de voordeelen van het rijke Indië deelachtig worden. Deze mensen, van wien schrijver gezond inzicht en dankbaarheid aan het land, dat hun rijkdom en positie gaf, verwachtte, toonen het tegendeel.

Duidelijk is het, dat niet de Indonesiërs deze tegenstelling wenschen, doch dat de Nederlanders hen daartoe dwingen. Daarom dient men de meeting bij te wonen, want „demonstratieve propaganda” is noodig en men moet wakker zijn nu de tijd donker wordt.

Een filosofisch getint artikel, onder den titel „Oorlogsneurose”, geeft het blad *Timboel*, orgaan der Javaansche-nationalisten, te Solo van medio October. Hierin wordt gewezen op de groote spanning in de politieke atmosfeer van Indonesië: „De spanning is niet van de lucht en het laat zich niet aanzien, dat deze zich spoedig zal ontspannen in harmonische synthese”. Anders zou het niet noodig zijn dat een Landvoogd elke gelegenheid aangrijpt om een waarschuwing of les te doen hooren.

De redactie memoreert dan enkele maatregelen tegen van communisme verdachte personen en de vele alarmeerende artikelen in de Europeesche pers, als b.v. over de gevaarlijkheid van de P.S.I.-leiding, over uitwassen van het nationalisme, radiografische bolsjewistische propaganda enz. en vraagt hierbij of het imperialisme niet de ergste uitwas van nationalisme is, met chauvinisme en door materialisme.

Op de vraag, wat tegen al die onrust te doen is, antwoordt de redactie met een opmerking van Dr. H. Kraemer: „De Fransche Regeering heeft de goede gedachte gehad, boven hare Academie voor Koloniale wetenschappen te Parijs te doen griffen: „Kennen, eerbiedigen, liefhebben”. Een waardiger koloniaal program is er niet te bedenken, doch dan niet als verfraaiing voor feestelijke gelegenheden, maar als practisch werkprogram”. Met andere woorden: dit niet alleen weten, maar ook willen en doen.

Wat helpt het of men zegt dat men vriend der Inlanders is en daarom hun pas over 300 jaar onafhankelijkheid toedenkt of een Utrechtsche Indologische faculteit sticht, om straks wellicht de hoogste promotie te zien, te zoeken en te maken in de „suiker”. Wat helpt het of men zegt dat ieder weldenkend mensch het streven naar zelfstandigheid van een afhankelijk volk toejuicht, als men een Indonesische meerderheid in een uitsluitend adviseerend lichaam als den Volksraad, met een ruim corrigeerend benoemingsrecht van den Landvoogd praematuur vindt en daarlegen campagne voert? Wat geeft het of sommige bladen hun bijval toonen met het woord van den Landvoogd, als in een orgaan van een machtige groep als het B. B. (het Kol. Tijdschrift), de Landvoogd om zijn „stijl” een strafing krijgt en op zijn ondergeschikte rol in het rijksverband gewezen wordt?

De tegenwoordige G.-G. heeft getoond niet alleen te weten, maar ook te willen, doch voor een G.-G. is het nu eenmaal niet weggelegd alles ook te kunnen of te mogen wat hij wil. Men heeft niet alleen en zelfs niet hoofdzakelijk, zegt schrijver, met den G.-G. te maken; men heeft te maken met de koloniale politiek van het invloedrijke deel der Nederlandsche belangengroepen, die in Indië opereeren. De rést der politici bemoeit zich heel weinig met de

MODES

ENORME UITVERKOOP van alle RESTANTEN WINTERHOEDEN

wegens verplaatsing naar JUL. v. STOLBERG L. 17

MAISON DE RUIT V. D. WAAG

CHARL. DE BOURBONSTRAAT 27 - DEN HAAG

Indonesische aangelegenheden en toch wordt men van Nederland uit geregeerd.

Er is een soort oorlogsneurose bij de blanke moederen ingetreden — zegt schrijver verder — door de laatste gebeurtenissen, gewerkt als die hebben op een bedenkelijke machts- en superioriteitswaan. Bij een ongewenschten toestand zoekt men steeds naar een schuldige en liefst bij anderen; men zoekt voorts naar argumenten, die de minderwaardigheid van het Oosten moeten bewijzen en dus het recht van het Westen aan te toonen om nog steeds het Oosten te „leiden”.

Aan het slot zegt schrijver, dat de onbehagelijke spanning blijft; ze gaat ook niet weg door de zindheid van één persoon, al is die de Landvoogd zelf. Er is een „koloniale politiek” en daartegenover staat de politiek der Indonesische organisaties. Tusschen deze twee moet een modus worden gevonden, die de grondslag zou kunnen zijn voor samenwerking. Men moet de tegenstellingen niet verdoezelen, maar dan moet men elkaar begrijpen en syntheses trachten op te bouwen, zonder eigenwaan te stellen tegenover de vermeende inferioriteit van anderen. Niemand is volmaakt, maar de een kan den ander aanvullen. Men weet dit, maar men doet het niet ook?

Leden van „Oost en West

„Daer can voor de Indien iets groots worden verrigt

wanneer U, in eenigerlei vorm, Uwe medewerking

verleent tot het welslagen der a.s. tentoonstelling

te Arnhem.

Het bestuur der afdeling Arnhem verdient Uwe

steun ten volle, mede omdat zijn lofwaardig streven

de gansche vereeniging ten goede moet komen

Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht

Misstanden bij de Panglongs.

Als publicatie van het Kantoor van Arbeid Weltevreden is een boekje verschenen, getiteld „Panglongs”, geschreven door den heer G. Pastoor. Het Alg. Handelsbl. van 29 Nov. (Avondblad) wijst er ene beschouwing aan, waaraan het volgende ontleend:

De panglongs, dit in de eerste plaats, zijn houtkappersbedrijf, door Chinese ondernemers uitgeoefend aan Sumatra's kust, beoosten Batoe Si Api Api. Panglong beteekent plankenschuur. is de Chinese benaming van een houtkapbedrijf, waar gekapte boomstammen tot planken worden gezaagd. Deze plankenzagerijen, die voornamelijk in grooten getale, vooral in de afdeling Batoe kalis van het gouvernement Oostkust van Sumatra aanwezig waren, worden thans nog maar zelden aangetroffen. Slechts op 'n enkele panglong worden planken — en dan nog in zeer geringe hoeveelheden — gezaagd. Dit gedeelte van het bedrijf heeft zij naar Singapore verplaatst. Alhoewel dus plankenzagerijen bijna niet meer voorkomen, is de naam „panglong” blijven bestaan en is thans een speelse, doch feitelijk oneigenlijke benaming geworden den voor: balkenkapperijen, brandhoutkapperijen en houtskoolbranderyen.

Tot voor zeer kort hoorde men zelden van dit bedrijf spreken, ook in Indië niet. Gouvernements ambtenaren kwamen zelden in dit gebied met de slecht te bereiken oorden, die eigenlijk buiten de waarneming van het bestuur vielen en zoo het gebeuren, dat zich in deze Chinese bedrijven eerderlijke toestanden ontwikkelden, waarvan men iets uitlekte, dat daar een systeem van uitbuiting mishandeling kon worden toegepast — reeds vóór den aanvang van het bedrijf in ongeveer 1880 — dat feitelijk aan niemand, en zeker niet aan

OPTICIEN - C. A. VAN MONSJOU
 VALKENBOSCHPLEIN 19 - TEL. 32167 - DEN HAAG

I BESCHERMT UW OOGEN MET

ZEISS-PUNKTALGLAZEN

N.V. Haagsche Brandstoffenhandel
„DE CONCURRENT“
 TREKWEG 84 - TELEFOON 13551 - DEN HAAG

Alléén-verkoop 1ste kwaliteit
BELGISCHE ANTHRACIET

uit de Mijn „Pays de Liège“,
 tegen scherp concurrerende prijzen

HAARLEM

N.V. v. BASTEN's Woninginrichting
 WAGENWEG 102 :: HAARLEM
 t.o. de Hazepaterslaan, Tel. 11159

Complete installatiën worden tevoren volledig begroot en opgegeven.

Al onze Meubelen, Tapijten, Stoffen, enz., worden onder schriftelijke garantie verkocht. Levering geschiedt franco door het geheele land, met eigen auto's.

Alle artikelen in onze Showrooms zijn geprijsd, zoodat iedere Cliënt zelf de prijzen kan zien.

AANBEVOLEN VOOR OOST EN WEST

planten van eenige tientallen of honderdtallen Heveastumps.

Uit binnengekomen rapporten is gebleken, dat de Hevea in 1916 over het geheele gewest was verspreid en dat de uitbreiding der aanplantingen steeds voortgaande was. Schr. zegt dat men nu schier dagelijks sampans en tongkangs beladen met Heveastumps (de sampans niet zelden tot zinkens toe), de Kapoeas en de Landak ziet opvaren, waarmede bestaande tuinen vergroot en nieuwe tuinen aangelegd worden.

De handel der bevolkingsrubber is geheel in handen van Chineesche opkoopters. De uitvoer geschiedt bijna uitsluitend naar Singapore.

De maatregelen tegen de Indische pers.

De Ind. Post van 22 Oct. in de rubriek „onze meening“ o.a. de uitlating van den G.-G. besprekend omtrent de plannen tot breideling van de persvrijheid in Indië, zoowel met betrekking op de Inheemsche als op de Europeesche, merkt daarop op:

Dit is nu weer een van de symptomen, op welke volkomen verkeerde weg de regeering thans is. Indien Europeesche bladen het er naar maken, dat scherper tegen hen opgetreden moet worden, dan is het omdat zij het beleid thans te zwak, te toegankelijk vinden tegenover de te veel eischende Inlanders... en omdat die critiek in te scherpe vormen wordt gegoten.

Doch de inlandsche bladen, welke onder handen genomen zouden moeten worden, sturen aan op verjagen van het Nederlandsch gezag, dat zij niet wenschen te erkennen.

Men voelt het verschil. Het groote principiele, alles beheerschende verschil. Maar de regeering, in haar opperste verlangen naar „gelijkheid“, ziet dit verschil maar even over het hoofd...

Eerbewijzen in Indië.

De heer S. Kalff vindt in de loopende geruchten dat de Ind. Regeering geenszins afkeerig zou zijn om de „hormat“ weder op te voeren tot het vroegere peil, aanleiding tot eene historische beschouwing over „Eerbewijzen in Indië“ in het Haagsch Maandblad van deze maand. Men weet dat het gouverneur-generaal van Heutsz was, die (in 1904) gebroken heeft met het eeuwenoude eerbetoon van den mindere tegenover den meerdere en met distinctieven door vroegere bestuurders toegekend. Volgens velen ging deze landvoogd — zelf wars van vertoon en ostentatie — bij het nemen van dien maatregel meer met westersche opvattingen te rade, dan met Oostersche. Ook de Kalff deelt die meening.

„De Javaan vooral, die, wat de groote massa betreft vreemd is aan het democratisch beginsel en traditie huldigt, zocht steeds naar overeenstemming tusschen de uiterlijke en de innerlijke beteekenis van het ambt, zoowel bij zijne eigene hoofden, als bij den Europeeschen ambtenaar. De afschaffing van sommige officieele vormen en voorname insignes ontnam aan het bestuur het autocratisch karakter, 't welk de Javaan more majorum daaraan toekende en waarvoor hij geleerd had zijne deferentie te betoonen. Hij was opgebracht bij den hormat, dat typisch inlandsch begrip, hetwelk een ingewikkeld samenstel omvat van voorschriften en opvattingen, betreffende den uiterlijken eerbied, dien de man uit het volk den machthebber schuldig is. Van eeuwen her was hij onderworpen aan zijne vorsten en den adelstand... de onderdanigheid zat hem in 't bloed. De wijze om zijne hoofden te naderen en hen voorbij te gaan, hunne kleeding, sieraden, haardracht, hoofddeksel, het patroon, van hun sarong, het model van hun huis, het aantal van hunne volgelingen, de kleuren van hun pajong, 't waren alle hem bekende zaken. Evenzoo het neerhurken voor hun persoon, het brengen van den sembah, het aanbieden van allerlei geschenken, de taal, waarin men hem behoorde toe te spreken, de stijl van een dienstbrief, het afstijgen, wanneer men in den zadel zat — 't viel alles onder de bepalingen van het ongeschreven wetboek, van hormat en adat. En het aanzien van den edelman in de oogen des volks moest inzonderheid blijken uit zijn attributen, uit den luister waarmede hij zich omringde.

Schr. begroet daarom met ingenomenheid het streven om althans ten deele tegemoet te komen aan de eischen der vroegere hormat. Het is, zij waard verdedigd te worden tegenover degenen, die vergeten dat een Oostersch volk, 't welk voor uiterlijk vertoon nog evenveel gevoelt als voorheen, ook

verantwoordelijke ambtenaren, bekend was.

Aangenomen moet worden, dat lang niet alle onregelmatigheden, die op de panglons plaats hadden, door het bestuur konden worden opgehelderd en gestraft. De zwijzaamheid der koelies, die van de martelingen hunner kameraden getuigen waren geweest, stond menig onderzoek in den weg. Zij waren al te bevreesd — ook al werden zij voor het te houden onderzoek tijdelijk van de panglong verwijderd — dat zij na teruggekeerd te zijn eenzelfde vreeselijk lot zouden ondergaan. Eerst als de wanhoop zich van hen meester maakt en het hun onverschillig liet wat hun zou overkomen, ja, de hoop hen bezield, dat de kapala en diens handlangers uit wraak hen zouden doodden, waardoor zij van hun ellendig bestaan zouden zijn verlost, dan wel dat zij voor zich de vaste overtuiging hadden, dat de vrijheid hen wachtte, dat zij in ieder geval niet meer naar dat oord vol verschrikking terug zouden keeren, eerst dan waren zij bereid getuigenis af te leggen.

Op 5 October 1921 stelde gouverneur Westenenk van Sumatra's Oostkust aan de regeering voor, om de Arbeidsinspectie te belasten met het toezicht op de panglons. Doch eerst bij gouv. besluit van 20 Dec. 1924 werd hiertoe besloten, met ingang van 1 Jan. 1925.

De heer Pastor, de eerste inspecteur belast met het toezicht op de in de panglons heerschende arbeidstoestanden, heeft in zijn geschrift van thans een helder, duidelijk, en tevens goed gedocumenteerd overzicht gegeven van het leven en bedrijf van den Chinees in de panglong-streek.

De schr. drukt zich aan het slot zeer voorzichtig uit, als hij zegt:

„Zoo lijkt dan de huidige toestand der panglons in het algemeen allerminst verontrustend. Hoe weinig benijdenswaardig het bestaan, hoe moeilijk het probleem van universeele verbetering, de naam dezer ondernemingen verdient niet meer dien kwalen klank, dien terecht het verleden er aan heeft gegeven“.

Over Inlandsche theefabrieken.

Het plan eener Inlandsche theefabriek is meermalen ter sprake gekomen en aanhangig gemaakt o.a. in 1915 door den toenmaligen directeur van landbouw Dr. Koningsberger en in 1917 door den controleur van Tjikadjang Winkler, die in het Kol. Tijdschr. van genoemd jaar een dergelijke fabriek ten sterkste aanbeval.

Thans is het onderwerp opnieuw ter hand genomen en wel door Ir. L. J. Vroom, landbouwconsulent, die in het Oct.Nr. van „Landbouw“ een artikel schrijft „Over de neutraliteit eener Inlandsche theefabriek, werkende voor de Europeesche markt“. Deze deskundige ziet er weinig heil in, ja hij meent de bevolking ten sterkste te moeten afwaden met het oprichten van eigen bereidingsinstellingen te beginnen om de volgende redenen:

1. De rentabiliteit daarvan is problematisch.
2. In de Inlandsche maatschappij is geen voldoende kapitaal te vinden om een dergelijke onderneming te financieeren. De Regeering kan in deze moeilijk steunen, daar zij grooten kans loopt haar geld te verliezen, zonder dat er voordeelen van algemeen sociaal of economisch belang tegenover staan.
3. De naam van de Java-thee zou door slecht bereide producten geschaad kunnen worden.
4. De bedrijfsleiding zou voorloopig toch door Europeanen moeten geschieden, wat den kostprijs zou beïnvloeden, tenzij door Gouvernementsambtenaren intensief en kosteloos gecontroleerd zou worden.
5. De inheemsche fabrieken zouden het toch moeilijke opkoopvraagstuk aanmerkelijk verscherpen.

De Inlandsche rubbercultuur in West-Borneo.

In dezelfde afl. van bovengenoemd tijdschr. eene beschouwing van den heer E. H. Stunt over de Inlandsche rubbercultuur in West-Borneo, welke te danken is aan het initiatief van Hadji Joesoep van Saigon, die indertijd eenig plantmateriaal van Singapore medebracht en dit uitzaaide nabij Pontianak, waar hij zich vestigde. Op zijn voorbeeld begonnen zich eerst Maleiers en Chineezers met het planten van Hevea bezig te houden en thans heeft ook de Dajaksche bevolking zich op de teelt daarvan geworpen. Men kan nu het feit constateeren, dat in de diepste binnenlanden van West-Borneo het zaaien van het padizaad op de ladangs gepaard gaat met, of direct gevolgd wordt door het uit-

Gooit géén oude Schoenen weg
Vóórdat zij onbruikbaar zijn.

U laat ze éérs door Uwen Schoenmaker in een moderne kleur oververven, doch gebruikt, om ze te onderhouden, Va-Vite, géén borstel en géén gevlekte kousen meer. Indien Uw leverancier onze Schoenverf of Poetsmiddelen NIET voorradig heeft, verzoeke ONS zulks te berichten.

Lederverf-Fabriek „DE ADMIRAAL“
 AMSTERDAM :: TELEFOON 25175

Wij leveren ook op termijnbetaling

Wij belasten ons met de verzending naar Indië

Neem 'n GAZELLE

Je voelt niet dat je rijdt

PRIJZEN VANAF F 72.-

GAZELLE-RIJWIELMAGAZIJN M. A. KUIPER
 voorheen VROLIJK

ZOUTMANSTR. 10a DEN HAAG TEL. 34725
 AANBEVOLEN ADRES VAN „OOST EN WEST“

BRIEVEN en stukken, de afdeeling Advertenties betreffende, uitsluitend te adresseeren: Administratie Koloniaal Weekblad, Nobelstraat 20, Den Haag. Dus NIET enkel Drukkerij Ten Hagen.

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden
Voor nadere bijzonderheden, leze men de betreffende
advertenties.

(Vervolg).

FOTOGRAFEN EN LEVERANCIERS VAN FOTO-ARTIKELEN

W. Coret, Thomsonlaan 96a, Den Haag.
Lappöhn, Passage, Den Haag.
Ph. Starke, Hoofdstraat 172, Apeldoorn.
C. Vermeulen, Toussaintkade 20, Den Haag.

GARAGES

Garage Jansen, Rijks Straatweg 773, Wassenaar.
Lutam, Gr. Marktstraat, Den Haag.

HEEREN-MODEARTIKELEN

Kalker's Modemagazijnen, Kalverstraat 100, Amsterdam.
W. Laimböck, Roggestraat 20, Arnhem.

HOEDEN

Kalker's Modemagazijnen, Kalverstraat 100, Amsterdam.
Maison de Ruit—v. d. Waag, Charl. de Bourbonstraat 27, Den Haag.

HOTELS

American Hotel, Amsterdam.
Duinoord Hotel, Sweelinckplein, Den Haag.
Hotel de Twee Steden, Buitenhof, Den Haag.
Grand Hotel des Pays Bas, Grootte Markt, Arnhem.
Hotel Promenade, O. Schev. Weg 21, Den Haag.

HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN

Frans van Wijk, Vlamingsstraat, Den Haag.

INDISCHE UITRUSTINGEN

Firma Kalker, Kalverstraat 100, Amsterdam.
A. Savelkoul, Singel 429, Amsterdam.

INRICHTINGEN VAN ONDERWIJS

Chr. Lyceum, Zeist.
Christelijk Lyceum, Emmakade 43, Haarlem.
De Vrije School, v. Speykstraat 46, Den Haag.
Instituut Schoevers, Stadhoudersplein 3, Den Haag.

JUWELIERS

Begeer, v. Kempen en Vos, Noordeinde, Den Haag.
Jedelo, Noordeinde 100, Den Haag.

KLEEDINGMAGAZIJNEN

Kledingmagazijn P. v. d. Brul, Veenestr. Den Haag.

LAMPEKAPPEN

Lampenhuis „Helios”, Elandstr. 56, Den Haag.

LEDERWAREN EN REISARTIKELEN

P. van Dijl, Lange Poten 3, Den Haag en Hoogstraat 292, Rotterdam.

LUXE ARTIKELEN

J. A. Schlette, Willem de Zwijgerlaan 50, bij Fred. Hendriklaan, Den Haag, Telefoon 50888.

MANUFACTURENHANDEL

Iserief & Co., Veenestraat 16, Den Haag.
L. A. Kwanten, Weimarstraat 119, Den Haag.
Mag. „De Ster”, Goudenregenplein 64, Den Haag.
W. Somer, Keizerstraat 116, Scheveningen.
Wisbrun & Liffman, Veenestraat 35, Den Haag.
Mag. de Zónegrens, Fred. Hendriklaan 99, Den Haag.

MEUBILEERINGEN

N.V. van Basten's Woninginr., Wagenweg 102, Haarlem.
Jungschläger, Cillierstraat 37, Den Haag.
J. Mesker & Co., Pr. Hendrikstr. 48, Den Haag.
Fa. Möller & Co., Weimarstraat 38a, Den Haag.
C. v. Moorset, J. Hendrikstraat 9, Den Haag.
A. Okhuysen, Obrechtstraat 474, Den Haag.
Schöder & Co., Groenmarkt, Den Haag.
Firma Segaar, Spui 218/Thomsonlaan 93, Den Haag.
W. J. M. Simonis, Groenmarkt 34, Den Haag.

MUZIEKHANDELAREN

Ph. Kruseman, Noordeinde 91, Den Haag.

OPTICIENS

P. W. Hiele, L. Jansstraat 27, Utrecht.
C. v. Monsjou, Valkenboschplein 19, Den Haag.

PASSAGE-BUREAUX

Crans & Co., Plein 22a, Den Haag.

PARAPLUIE-MAGAZIJNEN

Kalker's Modemagazijn, Kalverstr. 100, Amsterdam.
A. Querelle, Schoolstraat 10, Den Haag.

PARFUMERIEEN

A. C. Kruller-Pel, Fred. Hendrikl. 258, Den Haag.

FOTOHANDEL
Werkzaamheden voor Amateurs
PH. G. STARKE
— HOOFDSTRAAT 172 —
APELDOORN - TELEF. 630
ATELIERS voor Dag- en Kunstlicht-opnamen

volgens Oostersche opvattingen behoort geregeerd te worden.

Algemeen Landbouweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 17 (22 Oct.) De Arbeidsinspectie aan het woord (handelt over de opzienbarende critiek v. d. heer Michielsen, hoofd der Arbeidsinspectie, op de koeliebehandeling ter Sumatra's Oostkust). — Een en ander over vee-teelt in Australië. — Hibiscus-Cannabinus, door J. Park. — De ontslagkwestie Gessen op Tjisompel. — De verdubbeling der productie op Hevea-rubber-ondernemingen. — Opzienbarende resultaten met „electrische bemesting”. — Thee (vervolg). — Economie in het rubberbedrijf. — De positie van de wetenschappelijke krachten aan de Indische Proefstations. — Bevolkingsrubbercultuur. — Taxatie export bevolkingsrubber uit de Buitengewesten gedurende 1927.

Id. No. 18. (29 Oct.). Eenige algemeene beschouwingen over de kinacultuur in verband met de Kina-overeenkomst. — De reclamecampagne voor Britsch-Indische thee. — De betekenis der Ned.-Ind. sisalcultuur. — Vrij werkvolk op Sumatra. — De rubber-restrictie. — Waterstaat in het cultuurgebied ter Oostkust van Sumatra.

De Indische Mercur.

No. 48 (30 Nov.). Berichten van de Afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut. No. 33. Iets over de samenstelling van Balata-melk uit Suriname, door Ir. W. Spoon (met afb.). — De suikerconferenties (vervolg), door G. — De technische import te Semarang. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — De Indische Tentoonstelling te Arnhem (ontleend aan het Kol. Weekbl.). — Suikercongres 1928. Enz. — Financieele berichten en verslagen, zomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Inst. geeft recente literatuur over vezelstoffen, plantenziekten, bodemvraagstukken.

Locale Belangen.

Uit den inhoud van afl. 20. (16 Oct. '27). De Regentschapsraden, door H. van Huls. — De rechten van den lokalen ambtenaar, door G. de Raad. — Locale leeningen, door Kerchman. — De Burgerlijke Stand naar de gemeenten, door Mr. M. D. de Jong. — Aanvulling van de Hinderordonnatie.

Missie en Zending.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. Nov. '27. Apostolisch Vicariaat van Curaçao. Onthulling van het Mgr. Niewindt-standbeeld. De gelijkstelling van het onderwijs op Curaçao. — Gouden Priesterfeest van Pastoor Timmers (te Batavia). — Hoog bezoek aan de schooltuinen in de Minahassa. — De opening der Amsterdamsche Missieweek. — Roomsche propaganda in Oost-Indië, door Past. H. W. Kapell.

De Banier. 20 Oct. Schetsen uit het leven van Ludwig Ingwer Nommensen, den Apostel der Batakkers (vervolg), door J. H. Hemmers. — De Nederlandsche meerderheid (in den Volksraad) een waarborg voor de Nederl. leiding? (vervolg). — De zending in China bedreigd door modernisme en Bolsjewisme.

Annalen Missiehuis Tilburg. Dec. '27. Onze nieuwe Missiepost in het Mimikagebied (Zuid-Nieuw-Guinea), door Mgr. J. Aerts (met ill.).

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

Inhoud van afl. 8 (Dec. '27). Kambodjaansche en Javaansche reliefs, door Prof. Dr. N. J. Krom (met buitengewoon scherpe afbeeldingen van oude monumenten-reliefs). — „Hampatongs” of „Tempalongs” (schrikverwekkende beelden) van Borneo, door Mr. C. I. Bertling. (Eene aanvulling der artikelenreeks in vorige afleveringen verschenen, eveneens met interessante illustrering). — Het jade in de oud-Chineesche kunst (slot), door A. Hallema (met ill.).

Het muntadvies van de Javasche Bank, door Dr. H. M. Hirsfeld (In- en Uitvoer. 28 Nov. '27).

Islam en overheidsbemoeienis in Indië (III. Het godsdienstonderwijs), door A. Dj[ajadiningrat]. — De meeting in het Deca-Park (ter bespreking van de z.g. Inlandsche meerderheid). (Vrijzinnig Weekblad, 21 Oct. '27).

ENGELSCHE HEERENKLEEDING
„DRESS”
VALERIUSSTR. 72 :: DEN HAAG
Onze Confectie is elegant en duurzaam
Ook voor corpulente Heeren
DIRECT UIT VOORRAAD :: DIRECT UIT VOORRAAD

Suriname.

In het Decemhernummer van de *West-Indische Gids* een uitvoerig artikel, onder het hoofd: „Hoe staat 't thans met de Corantijn-kwestie?”

De schrijver begint met te verklaren, dat het gemakkelijker is de vraag te stellen dan die te beantwoorden.

De kwestie hangt reeds langer dan een kwart eeuw en in dien tijd hebben de opvolgende Ministers van Koloniën en van Buitenlandsche Zaken elkaar zoo vierkant tegengesproken, van deze eenvoudige kwestie zoo'n doolhof gemaakt, dat het inderdaad moeilijk is de gestelde vraag te beantwoorden.

In de eerste 14 bladzijden wordt een overzicht gegeven van al wat er in en buiten de Staten-Generaal is geschreven en gezegd sedert de behandeling van de Surinaamsche begroting voor 1926.

Hebben de Staten-Generaal iets bereikt met hun zoovele jaren volgehouden strijd?

Zonder twijfel!

In 1913 verklaarden twee Ministers van Buitenlandsche Zaken, dat er geen grenskwestie was, terwijl onze Regeering na de uitspraak van het Paarsche scheidsgerecht in het grensgeschil tusschen Venezuela en Britsch-Guiana in 1899 aan de Britsche Regeering had te kennen gegeven, dat de uitspraak van het scheidsgerecht „geenszins kon practiciëeren op onze rechten om de New-River als de grens tusschen de beide Guyana's te beschouwen.”

Die rechten mochten natuurlijk niet prijs gegeven worden buiten de Staten-Generaal om. Hoe nu twee Ministers van Buitenlandsche Zaken in 1913 konden verklaren, dat er geen grenskwestie was is nooit voldoende opgehelderd. Er is medegedeeld, dat de Britsche Regeering niet in discussie wenschte te treden over de vraag of de Koeroeni dan wel de New River de grens vormde en dat onze Regeering geen aanleiding heeft gehad om op de zaak terug te komen.

Uit de correspondentie over deze kwestie tusschen de beide Regeeringen, door Minister Koningsberger in het vorige jaar aan de Tweede Kamer overgelegd, zal den leden wel gebleken zijn, dat er intengende reden te over was om op de aangelegenheid terug te komen.

Of vele leden der Tweede Kamer van de correspondentie hebben kennis genomen, weten wij natuurlijk niet. Waarschijnlijk is dit niet. Waren de stukken gepubliceerd, dan zouden vanzelf meerderen deze hebben gelezen. Maar de opvolgende Regeeringen hebben op allerlei voorwendzels steeds hardnekkig geweigerd tot de publicatie over te gaan, terwijl ten slotte Minister Koningsberger de Tweede Kamer heeft verklaard, dat de briefwisseling zoo onschuldig is, dat ze zelfs aan het meest onschuldige lid van de Tweede Kamer in handen kon worden gegeven.

De voorwendzels waren o.m., dat de briefwisseling te omvangrijk was en dat de uitgave te veel zou kosten.

Maar de heer IJzerman, die van de overgelegde stukken heeft kennis genomen, heeft in de Tweede Kamer verklaard, dat die omvang niet groot is en dat de publicatie zeker niet veel zou kosten.

Al hadden de Staten Generaal niet meer bereikt dan dat zij de Regeering ad absurdum hebben gedreven, dan was dat reeds iets. Maar Dr. Koningsberger heeft er mee voor den dag moeten komen, dat de Britsche Regeering aan onze Regeering geen kennis heeft gegeven van de uitkomsten van de exploratie van Schomburgk, die was uitgezonden om de Corantijn op te nemen.

„Op 27 Mei 1927 richtte de redactie van de *West-Indische Gids* — overtuigd dat in deze grenskwestie slechts klaarheid te brengen is door nauwkeurige bestudeering van hetgeen voorafgegaan is aan Schomburgk's exploratie van de Corantijn — tot den Minister van Koloniën het verzoek om een vijftal oude brieven, dateerende uit de jaren 1840, 1841 en 1843, in het tijdschrift te mogen publiceren. De redactie meende, dat die meer dan 80 jaren oude bescheiden mogen geacht worden „geschiedenis” te zijn en vertrouwde, dat er geen bezwaar zou zijn tegen de publicatie, vooral ook omdat de Engelsche Regeering reeds in 1840 een „Parliamentary Paper” had gepubliceerd, betrekking hebbende op de voorgenomen exploratie door Schomburgk.”

Maar de redactie van het tijdschrift had buiten

Wissel In- en Verkoop Credietbrieven Telegrafische Uitbetalingen	Hollandsche Bank voor West-Indië		Incasseeringen Handelsinformaties Rembours- en Document.-Credieten
	Heerengracht 471 AMSTERDAM Tel. 31290 en 35290 CURAÇAO CARACAS VENEZUELA Belast zich met alle Bankzaken op West-Indië, Venezuela, Columbia en Midden-Amerika. 5008		

GARAGE JANSEN
Rijksstraatweg nabij Viaduct
WASSENAAR
TEL. KIEVIET 562 (Haag)

BENZINE LAADSTATION
REPARATIEWERKPLAATSEN
VERHUUR LUXE AUTO'S

5003

— MODERNE TAKELAUTO —

den waard gerekend: op 6 Augustus, d.i. na bijna 10 weken, ontving zij bericht, dat de Minister van Koloniën, na overleg met den Minister van Buitenlandsche Zaken, geen vrijheid kon vinden machting te verlenen tot publicatie van de vermelde afscheiden.

Het motief voor de afwijzende beschikking is niet medegedeeld, wat den schrijver er toe brengt in toevlucht te nemen tot hypothesen.

Noch de omvang, noch de kosten konden het motief zijn.

Wat dan? De schrijver verklaart, dat geen der door hem gestelde hypothesen aannemelijk is. „Vast staat alleen, dat er een zeer ernstige reden moet zijn om publicatie te verhinderen. De *West-Indische Gids* heeft — met weinig steun van de Pers in Nederland — zijn plicht gedaan. Aan de Staten-Generaal om den sluier op te lichten, die zoo lang reeds hangt over deze toch zoo uiterst eenvoudige grenswestie.”

Wij veroorloven ons hier een opmerking: de Staten-Generaal moeten den sluier oplichten. Maar als dat willen doen bij gelegenheid van de behandeling van de Surinaamsche begroting, dan zal het niet gelukken. De Minister heeft dan over zooveel andere aangelegenheden de sprekers te beantwoorden, dat hij zich maar met eenige zinnen van deze kwestie afmaakt, of een „misverstand” te hulp neemt.

Er is maar één middel, n.l. een *interpellatie* gericht tot de Ministers van Koloniën en van Buitenlandsche Zaken. Wijlen Jhr. van Doorn had dit reeds in 1914 ingezien, maar van zijn interpellatie niets gekomen.

Curaçao.

Prof Leenz.

In ons blad van 18 Aug. l.l. deelden wij het oordeel van dezen geleerde over het Papiemensch e, dat wij aan *La Cruz* ontleenden. Eenige weken later trokken wij zijn wetenschappelijk bestaan in twijfel. Thans meldt men ons uit Curaçao, dat deze professor, Duitscher van geboorte, nog leeraar is aan de universiteit te Santiago in Chili, en een linguïst van naam is. Wij deelen dit graag mee, om een mogelijk gevestigden verderen indruk weg te nemen.

C. S. M.

Neptunus bevat een briefwisseling van de Centrale van koopvaardij-officiëren met de Curaçao-sche Scheepvaartmaatschappij. Namens 89 gezaghebbers en officieren werd een bespreking georganiseerd over de gages in verband met de in den laatsten tijd aanmerkelijk gestegen levensstandaard. De directie der C. S. M. antwoordde niet beter te weten, of de gages konden de vergelijking met die van andere maatschappijen doorstaan. Daar de bezorghebbers op een enkele uitzondering na hun zin in Holland hadden, zou in de eerste plaats de C. S. M. zelf het nadeel ondervinden van een hoogeren levensstandaard. Ook herinnerde de directie aan, dat zij nog een extra toelage betaalt. Later kwam de „Centrale” nog eens op de zaak terug, maar de directie antwoordde, dat het hier betrof kwesties van volkomen internen aard, waarover zij niet met de vertegenwoordigers der bonden van gesproken kon wisselen.

C. P. I. M.

La Union van 3 Nov. l.l. verneemt, dat de C. P. I. M. haar tanks gaat uitbreiden.

In de gevangenis!

In de gevangenis te Willemstad heeft een gevangene Venezolaan een gevangene Columbiaan met een mes in de buik gestoken en hevige verwond, zoodat een operatie in het hospitaal noodig was.

Heel erg!

Een Haagsch kantoor vertoonde ons een op Curaçao, dus in het Koninkrijk der Nederlanden, aan een Nederlander door een Nederlandsche bank alhier, afgegeven, op een Nederlandsche bank in Nederland getrokken, wissel in het... Engelsch met begeleidenden brief in dezelfde vreemde taal. Het gelooft wel, dat dit Curaçaosche huis meer met Nederlandsche betrekkingen heeft dan Curaçao-sche en Nederlandsche in engeren zin, maar er looch ook nog zoo iets als nationale fierheid, die dit geval een dergelijke handelwijs tot een bevestiging der firma maakt.

Surinamers op Curaçao.

Wij lezen in de *N. R. Ct.*:

„De West heeft een onderhoud gehad met den heer J. I. Hensen, gepensionneerd hoofdagent van politie, die van Curaçao te Paramaribo is teruggekeerd en door jarenlang verblijf op Curaçao met de toestanden van vroeger en thans goed bekend moet zijn. Het gesprek ging o.m. over de ongeveer zes honderd Surinamers die zich op Curaçao bevinden en van wie het meerendeel in weinig schitterende omstandigheden verkeert. Het heeft de West getroffen te vernemen, dat het loon, hetwelk de meeste dezer jongelieden verdienen bij de Petroleum Maatschappij, ontoereikend is om in hun levensbeloften te voorzien. Zij, die geen vakmanschap bezitten, beginnen met een uurloon van 28 cent, later verhoogd tot 35 cent. Voor de meesten is het bereikbaar maximum 45 cent per uur. Bij een werktijd van negen uren per dag beteekent dit een weekloon van ongeveer f 24, een bedrag hetwelk bij den hoogen levensstandaard op Curaçao onvoldoende is om behoorlijk van te leven. Alleen reeds voor kost en inwoning betaalt men op zijn minst een rijksdaalder per dag.

Vroeger was er volop gelegenheid om door overwerk het loon op te voeren. De tegenwoordige directie evenwel heeft het overwerk teruggebracht tot een minimum, zoodat deze bron van inkomsten aan de werklieden ontvallen is.

Er wordt dan ook veel gebrek geleden onder de Surinamers op Curaçao. Het voor hen zoo belangrijk voedingsmiddel, rijst, kost 50 cent per kilogram, meer dan het drie dubbele van den tegenwoordigen prijs in Suriname. Het wasschen van kleren is bijna niet te betalen. Bovendien noopt de woningnood vele jongelieden om met hun zessen, of achten, ja zelfs met tien personen, in één kamer te wonen.

De onderlinge samenwerking der Surinamers valt niet te roemen, behoudens natuurlijk gunstige uitzonderingen. Dit bleek o.a. ten aanzien van de Surinaamsche vereniging. Men heeft een groep, die zich boven hun andere landgenooten verheven acht. Zoo bijvoorbeeld is er een cricketclub opgericht, waarvan Surinamers, die donker van kleur zijn, als regel geen lid kunnen worden.

Vol lof is daarentegen de heer Hensen over enkele Surinaamsche vrouwen, die er kosthuizen op na houden en zich met groote toewijding geven aan haar taak.

De Hollandsche werkkrachten komen allen uit onder contract. Dat deze werkkrachten hooger loon genieten, ook waar zij hetzelfde werk doen als anderen, is tot zekere hoogte begrijpelijk. Maar het verschil in bezoldiging, bij gelijken arbeid, is van dien aard, dat daardoor wrevel wordt gewekt. Een Hollandsche timmerman of metselaar verdient f 1.25 tot f 1.50 per uur, plus een premie voor goed werk. De Surinaamsche timmerman of bankwerker verdient zestig cent per uur zonder premie.

De heer Hensen erkende dat verschillende jongelui niet bestand blijken tegen de verleidingen van de havenstad.”

Errata!

SURINAME.

De reorganisatie van de politie.

Autonomie of autocratie.

De Amigoe di Curaçao formuleert nog eens kort de bezwaren tegen het voorstel tot invoer van militaire politie...

N. R. Ct.

Uit den Verren Vreemde.

De gouverneur-generaal der Philippijnen.

La Dépêche Coloniale van 26 November bevatte dit bericht uit Manilla: De benoeming van den heer Cameron Forbes tot gouverneur-generaal van de Philippijnen wordt als waarschijnlijk beschouwd. Deze benoeming zal de algemeene instemming vinden. De heer Forbes heeft die post reeds bekleed vóór den heer Harrison, die Generaal Wood's voorganger was en hij heeft in aanzienlijke mate bijgedragen tot de economische ontwikkeling van het land.

Niet duidelijk is wat L.D.C. bij dit bericht laat aansluiten: „De militaire raadgevers bij den G.-G. zullen worden vervangen door burger techniciens, voor welke de Wetgevende vergadering een som van 150.000 pesos gevoteerd heeft, maar sommige

Komt U luisteren
in Radio-Gehoorzaal
alvorens gij een Radio-Installatie koopt

Electro-Radiobur. G. W. HIJSTEK

ZWARTEWEG 16, n.b. Geb. v. K. & W. Tel. 11435
Iederen Avond 8 uur Demonstratie met: RADIO-TOESTEL ZONDER DAK, RAAM OF BINNENHUIS-ANTENNE met R.T. VERSTERKER voor RADIO PER GEMEENTE-TELEFOON, beiden met

„HARDGLAS” luidspreker

Deze combinatie verplaatst U in de zaal der Uitvoering

MEUBELN KOOPEN

IS EEN ZAAK VAN VERTROUWEN
DAAROM KOOPEN
ALLE REPATRIEERENDEN BIJ

J. & A. JUNGESCHLÄGER
CILLIERSSTRAAT 21-23 :: DEN HAAG
GESLOTEN HUIS - BOVEN DE
ELECTRISCHE MEUBELFABRIEK

5853
GROOTE VOORRAAD CONCURREERENDE PRIJZEN

WANNEER U PERIODIEKEN

wilt uitgeven, wendt U dan tot ons. Wij zijn daarvoor speciaal ingericht en kunnen derhalve voor

goede en tijdige aflevering

zorg dragen - Desgewenscht verzorgen wij mede voor U de

Administratie en Expeditie

Onze rotatiepersen staan gereed voor Uw GROOTE OPLAGEN, onze prima snelpersen voor die tijdschriften waarbij het vooral op KUNSTDRUK aankomt

N. V. DRUKKERIJ TEN HAGEN
NOBELSTRAAT 20 - DEN HAAG - TEL. 11987

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden
voor nadere bijzonderheden, leze men de betreffende
advertenties.

(Vervolg).

PENSIONS

Pension Evesto, Nassaulaan 2B, Den Haag.
Pension Insulinde, Bankplein 2, Den Haag.
Pension Patria, Lindenheuvel 2, Hilversum.
Pension Strickwerda, J. v. Oldenbarneveldtlaan 76,
Den Haag.

PIANOHANDELAREN

G. Elshove, L. v. Meerdervoort 427, Den Haag.
L. Jacobi, Regentesselaan 123, Den Haag.

POELIERS

P. van Beek, Spui 181a, Den Haag.

PORSELEIN EN AARDEWERK

C. Hoving, Spuistraat 20, Den Haag.

POSTZEGELHANDELAREN

J. K. Rietdijk, L. Poten 15a, 's-Gravenhage.
G. Rootlieb, Heerengracht 8, 's-Gravenhage.

RADIOBUREAUX

G. W. Hijstek, Zwarteweg 16, Den Haag.

RESTAURANTS

Rest. Duinoord, Sweelinckplein, Den Haag.
Rest. Promenade, Oude Schev. weg 21, Den Haag.
Rest. de Twee Steden, Buitenhof, Den Haag.

RUSTHUIZEN

Herstellingsoord Huize „Dorrepaal“, Voorburg.
Huize Rustoord, Esschenlaan 86, Rotterdam.

RIJWIELHANDELAREN

M. A. Kuyper, Zoutmanstraat 10a, Den Haag.

SCHOENMAKERS

F. v. d. Broek, v. Aerssenstraat 61a, Den Haag.
A. J. Linneweever, Westeinde 32a, Den Haag.

SIGARENHANDEL

F. H. C. Vlietstra, Fahrenheitstraat 224, Den Haag.

STAALWAREN

J. A. Schlette, Willem de Zwijgerlaan 50, bij Fred.
Hendriklaan, Den Haag, Telefoon 50888.

STOOMERIJ EN OPPERSERIJ

Suel Opperserij A.S.O., Azaleastr. 126, Den Haag.

STOOMVAARTLIJNEN

Kon. Paketvaart Mij., Amsterdam.
Rotterdamsche Lloyd, Rotterdam.

STUCADOORSWERKEN

L. Ph. Bisschops, Sassenheim.

TANDARTSEN

Jac. Schijff, Stadhoudersplein 102, Den Haag.

TEHUIZEN VOOR KINDEREN

Kl. Opvoedingstehuizen, Pr. Mauritsplein 23, Den
Haag.
Tokuni, Amersfoort.
Zandbergen, Amersfoort.

TEHUIZEN INDISCHE BEDIENDEN

Persinggahan, v. Boetsjeaerlaan 2, Den Haag.

TOKO'S

Toko Bogor, Suezkade 12-12A, Den Haag.

TRICOT-GOEDEREN

Iserief & Co., Veenestraat 16, Den Haag.

TUINBOUW-ARTIKELEN

G. Keur & Co., Den Haag, Egelantiersstraat 26.

TITZENDING VAN DINERS

Maison Blom, 2e Schuytstraat 77, Den Haag.

VEILINGZALEN EN VERKOOPHUIZEN

Kunstzaal Erica, Oude Schev. weg 25, Den Haag.
Verkooplokaal Pot, Gr. Hertoginnelaan 103, Den
Haag.

VERMAKELIJKHEDEN

City Theater, Veenestraat, Den Haag.

VERVERIJEN

Lederverffabriek „De Admiraal“, Amsterdam.

VERZEKERINGEN

's-Grav. Rijwielverz. Mij., Conradkade 56, Den Haag.
Onderl. Levensverz. Eigen Hulp, Kortenaerkade 3,
Den Haag.

VLEESCHHOUWERIJEN

H. J. M. van Duyne, Keizerstraat 165, Scheveningen.
P. van 't Riet & Zn., Obrechtstraat 177, Den Haag.

WASCH- EN STRIJKINRICHTINGEN

Gebr. Smeele, Haagweg 499, Loosduinen.

WIJNHANDELAREN

G. C. Vroegh, Weimarstraat 202, Den Haag.

A. OKHUIJSEN
OBRECHTSTR. 474 - DEN HAAG - TEL. 34349

BEHANGER-STOFFEERDER
-:- WONINGINRICHTING -:-

SPECIAAL ADRES VOOR HET
INRICHTEN VAN IND. FAMILIES

5464

politici kunnen aan dezen maatregel hun instemming niet geven, aangezien deze techniciens voor hun handelingen slechts aan den G.-G. en niet aan de Wetgevende macht verantwoording schuldig zijn."

Indien het bericht van de benoeming van een nieuwen G.-G. bevestigd wordt, zal daarmee de lange tusschen-regering van den heer E. A. Gilmore beëindigd worden.

Voor de Philippijnen wordt behalve een G.-G., ook een Vice-Gouverneur door den President der Ver. Staten van N.-Amerika benoemd, deze is tevens hoofd van 't departement van onderwijs. Toen generaal L. Wood naar Amerika ging om er een operatie te ondergaan, droeg hij de landvoogdij aan den Vice-Gouverneur E. A. Gilmore over. Generaal Wood overleed 7 Augustus en tot heden vervult zoodoende de heer Gilmore de hooge functie te Manilla. Hij doet dit op een wijze, die van vele zijde, met zooveel waardeering besproken wordt, dat zijn definitieve benoeming als waarschijnlijk werd voorgesteld. Daartegen werd echter tevens de opmerking gesteld, dat indien President Coolidge, deze voor de hand liggende oplossing inderdaad in den zin had, dan geen reden zou bestaan om haar zoo lang in beraad te houden en uit te stellen. Bovendien veruidde dat de heer Gilmore het hooge ambt niet ambieert en zoo werden dan ook achter- en volgens meerdere namen genoemd. De twijfel zou dan nu opgeheven zijn, en wij zouden weer weten wie voor de naaste toekomst hoofd is van de uitvoerende macht is onze groote buurkolonie.

De internationale koloniale tentoonstelling te Parijs.

't Blijft een vervelend sukkel, niet alleen voor de naast betrokkenen in Parijs zelf, maar mede voor allen, die zich reeds beijverd hebben organisatorischen arbeid voor de internationale koloniale tentoonstelling te Parijs te verrichten. Indachtig dat daar alleen een waardig figuur kan worden gemaakt, wanneer men een paar jaren vooruit met organiseren begint, hadden eenige landen reeds hun commissie benoemd, ons land was hierin ook niet achtergebleven. De oud-G.-G. Mr. D. Fock was tot voorzitter benoemd, de eerste werkzaamheden waren h. t. l. en in Indië reeds ingezet.

En nu komt weer uitstel. Dat is voor den derden of vierden keer. De tegenvallers met de groote tentoonstellingen in N.-Amerika en Engeland opgedaan hebben voorzichtig gemaakt. Het ontwerp vraagt een omvangrijke verbouwing en uitbreiding van de onderaardsche tram, Maarschalk Lyautey, tot commissaris-generaal benoemd, heeft twijfel uitgesproken of het Permanente koloniale museum, dat het hoofdgebouw zal moeten worden, wel gereed zou kunnen zijn voor de lente van 1929. De langzame wettelijke behandeling der zaak, en een werkstaking bij de ondergrondwerken hebben een vertraging veroorzaakt, die, als men toch aan 1929 bleef houden, bij voorbaat aan het goede resultaat zou doen twifelen.

Zoo is dan nu het ontwerp-wet ingediend om de tentoonstelling eerst in 1931 te houden.

Zooals bekend heeft België besloten in 1930, ter gelegenheid van zijn eeuwfeest, o.a. een internationale koloniale en maritieme tentoonstelling te houden. 't Lijkt niet onwaarschijnlijk, dat twee zoo spoedig na elkander te houden vertooningen van ongeveer gelijken aard en in twee naast elkander gelegen landen, de een de ander nadeelig kunnen beïnvloeden. Dit gold natuurlijk ook voor tentoonstellingen in 1929 en 1930 te houden, maar 't herhaald uitstel kan nu nog als nadeeliger factor inwerken. Kwam Parijs, noodgedwongen nu toch weer tot uitstel, en wil het geen duplicaat van de Belgische koloniale demonstratie worden, dan ware, naar 't ons lijkt, voor een uitstel ineens van 4 of 5 jaren meer te zeggen geweest.

De ontwapeningsconferentie.

De voorbereidingscommissie voor de z.g.n. ontwapeningsconferentie te Genève is maar kort samen geweest. Zij heeft in die ééne week echter haar tijd goed besteed. Zooals men weet, is zij slechts een commissie, die voorlooper wil zijn van een internationale conferentie, waarop dan voor het vraagstuk der algemeene wapenbeperking praktische resultaten zullen moeten worden verkregen. Men is nu te Genève tot het besluit gekomen, dat een zoodanige conferentie inderdaad zal bijeenkomen en heeft eind-1928 als tijdstip daarvoor aangenomen. Intusschen zal, tot voortzetting van den gemeenschappelijken arbeid der voorbereidingscommissie, deze commissie zelf weer op 15 Maart bijeenkomen.

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

Geregelde mail-, passagiers en vrachtgoederendienst.

tusschen de havens in den Nederlandsch-Indischen Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en Australië

Uitvoering dienstrengelingen zijn verkrijgbaar bij de Directiën te Amsterdam en te Batavia.

't Lijkt wat ingewikkeld, maar is dus toch gemakkelijker uit te houden. Of 1928 inderdaad de conventie zal mogen bijeenroepen; dat zal echter nog moeten blijken.

Had het verschijnen van de Russen op de Genevesche vergadering de aandacht in 't bijzonder gespannen, Litwonof heeft de verwachting niet beschaamd en is met iets bijzonders gekomen. Een voorstel tot groote, algemeene ontwapening, in een viertal jaren te voltrekken.

Men zal zich herinneren wat wij hier in 't Kol. Wkbl. van 3 Nov. schreven over den begrijpelijken ijver van Rusland om op internationale wapenbeperking aan te sturen. Zooals wij toen uiteenzetten voert de Sowjetregering den oorlog tegen de bestaande beschaving thans met andere middelen en heeft zij er belang bij het middel der bataljons en kanonnen uit te schakelen, om des te meer de vrije hand te krijgen bij het toepassen der andere middelen.

Hoewel dit zoo wel niet is uitgedrukt, is deze opvatting toch terug te vinden in de wijze waarop het zoo mooi schijnend voorstel van Moskou door de regeringen en door de pers ontvangen is. Hoe kunt gij van algemeene ontwapening spreken als niemand aan den ernst hiertoe bij U zelf geloof, hoe kunt gij ontwapening vragen, als gij U met de binnenlandsche aangelegenheden van andere staten bemoeit op een wijze, die als ontoelaatbaar gekwaakt moet worden en niet te dulden is? Deze verklaringen zouden Litwonof er toe gebracht hebben, te verzekeren, dat de Sowjet bereid is de Bolsjewikische propaganda in het buitenland te staken en tot nauwer samenwerking met den Volkenbond te komen.

Indien dit waar is, en indien dit ernst blijkt te zijn, dan zou een nieuwe dageraad gloren.

Maar Rusland heeft de wereld niet gewend aan toezeggingen, waarop staat is te maken. Geleidelidspolitiek, momenteel belang, bovendien inzicht, bijbedoeling, slag om den arm, dubbele raad en dubbele tong ontnemen aan elke toezegging positieve beteekenis. In Rusland gaan bovendien zooveel stroomingen tegen elkander in, dat, indien Litwonof inderdaad de opvatting van een dezer mocht hebben vertolkt, de vraag zich opdringt in hoever deze dan als de overheerschende mag worden aangenomen. Het zou een volslagen verzaking zijn van de Bolsjewikische leer en politiek!!

Men hoort den klank, maar het geloof blijft verren.

Thans is de Raad van den Volkenbond te Genève bijeen om over vraagstukken van actueel belang te beslissen.

Leden van „Oost en West“

Wanneer U nog in deze maand slechts één lid aanbrengt, is ons ledental bij den aanvang van 1928 verdubbeld! Wilt U zich deze kleine moeite getroosten? U bewijst Uwe vereeniging daarmee een grooten dienst.

Berichten der Afdelingen.

Afdeling 's-Gravenhage.

RUBBER- EN OLIEPALM-FILM.

Het Bestuur van de Afdeling 's-Gravenhage der Vereeniging „Oost en West“ geeft hiermede kennis, dat op *Vrijdag 16 December a.s.* in het Trianon-Theater, Prinsestraat 40 alhier, de door den heer Willy Mullens opgenomen: *Rubber- en Oliepalm-film van de „Internationale Vereeniging voor de Rubber- en andere Cultures“*, zal worden vertoond. Met het oog op de te wachten groote opkomst heeft het Bestuur besloten deze filmvoorstelling op genoemden dag tweemaal te doen plaats hebben, n.l. een middagvoorstelling ten 2.30 uur en een avondvoorstelling ten 8 uur. De middagvoorstelling is geheel gelijk aan de avondvoorstelling.

Uitnodigingskaarten worden den leden toegezonden.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeling Groningen en Ommelanden.

De film der Nederlandsche Handel Maatschappij op 14 en 15 December e.k. worden vertoond te Groningen en te Hoogezand.

NET-OXYDEERENDE TAFEL- EN ZAKMESSEN
VERZILVERDE LEPELS EN VORKEN
A. SCHLETTE - DEN HAAG
 WILLEM DE ZWIJGERLAAN 50
 TELEFOON 50888 :: POSTGIRO 43903
LIJPERIJ - REPARATIE-INRICHTING
AMBALLAGE VOOR VERZENDING VRIJ

Afdeling Nijmegen.

NJAI SONNA.

Zaterdag 17 December 1927, 's avonds acht uur, in groote zaal van het Concertgebouw de Vereeniging, een opvoering van „Njai Sonna“, een Indisch meespel in drie bedrijven, door Jan Fabricius, dankelijk voor de Leden en Begunstigers van O. en die van de „Vereeniging“ (in beide gevallen met uitzondering), voor tachtig cents per persoon, plus vesting en auteursrecht.

Na afloop der voorstelling, gelegenheid tot gezellig binnenzijn (zie verder de advertenties dienaangaande).

HET BESTUUR.

WEST-INDISCHE TENTOONSTELLING.

De West-Indische Tentoonstelling, die den 19en November geopend werd, is zeer goed geslaagd en mocht vooral op sommige tijden in een druk bezoek verengen. De Oud-Gouverneur van Suriname, de Heer van Cappelle, hield op Maandag 21 November eene zeer interessante voordracht over „Land, volken en bedrijven Suriname“, van welke voordracht hier een overzicht de „Nijmeegsche Courant“ wordt gegeven.

In den grooten foyer van den Schouwburg hield Maandagavond voor de Vereen. „Oost en West“, de oud-gouverneur van Suriname, de heer G. J. Staal, zijn aangekondigde voordracht over: „Land, volken en bedrijven van Suriname“.

Wanneer we in 't kort den algemeenen indruk wilden weergeven van 't geen wij dien avond over Suriname te hooren kregen dan zou die luiden: „Het is een land met een goed klimaat, een vruchtbare bodem, een nijvere bevolking, het biedt nog vele mogelijkheden; deze laatste kunnen echter niet gebruikt worden omdat er geen bedrijfskapitaal is en Nederland zich aan deze kolonie weinig gelegen laat liggen“.

Na de ontdekking van 't land in 't laatst van de vijftiende eeuw, ontstonden reeds spoedig in den loop der tijden steeds meer plantages, welke met behulp van slaven — Afrikaansche negers — gedreven werden; toen echter in Juli 1873 de slavenrij voor goed afgeschaft was, kwam men in een moeilijk parket. De negers waren er onder geen voorwaarden toe te krijgen, op de plaatsen waar zij zoo lang geknecht waren, te blijven voortwerken en trokken zich in 't achterland, in de bosschen, terug, waar hun nazaten — de z.g. boschnegers — nu nog een wisselvallig en avontuurlijk bestaan leiden; de vaart op de rivieren, met hun stroomversnellingen, wordt echter door hen buitengewoon goed verzorgd.

Om 't tekort aan arbeidskrachten aan te vullen, importeerde men Madoerezen, Chineezen en Britsch-Indiërs, die echter niet voldeden. De Javanen echter, die dan ook 't nijverste deel van de bevolking vormen, voldoen uitstekend. Zij verbinden zich voor 5 jaar, na afloop van welke termijn zij zich nog eens voor 5 jaar kunnen verbinden. Velen vestigen zich, na dit tijdsverloop van 10 jaar, blijvend, krijgen een stukje land in eigendom en veelal nog een som geld. Met hun groote arbeidslust en arbeidskracht breiden zij hun bezittinkje uit, de productie wordt grooter, maar dan komt dat waarop alles in Suriname doelloopt, de productie, noodig voor het plaatselijk gebruik, is spoedig bereikt en geld om de producten te verzenden en naar de kust te transporteren ontbreekt. En dit — 't ontbreken van kapitaal — is 't groote struikelblok voor allen, die zouden willen probeeren van Suriname iets goeds te maken.

Door 't importeren van al deze vreemde arbeidskrachten, is de bevolking van het land zeer heterogeen; er is echter merkwaardig iets dat zij gemeen hebben en wel de taal; allen spreken zonder uitzondering heel goed Nederlandsch, wat men van deze kleurlingen niet vermoeden zou. 't Onderwijs op de scholen — houten gebouwtjes, soms een afgeschoten deel van een kerk, geen ideale toestand — is hier debet aan, daar 't onderwijs uitsluitend in 't Nederlandsch gegeven wordt.

Waar in Suriname groote behoefte aan bestaat, zijn goede verkeerswegen. Men is eens begonnen met 't aanleggen van een koloniaal spoorweg, die een lengte van 163 K.M. bereikt heeft; ook al door gebrek aan geld heeft men toen den bouw maar gestaakt. De lijn loopt nu dood in 't oerwoud. 't Verkeer en goederenvervoer heeft bijna geheel te water plaats, natuurlijk met veel tijdverlies.

Zooals gezegd, is 't onderwijs in de scholen zeer goed; zijn echter de leerlingen afgestudeerd, dan ontbreken hun alle vooruitzichten, 't land zelf heeft geen arbeidsgelegenheid voor hen — en dat terwijl 't heel goed anders kon. De bodem is vruchtbaar; de plantages leveren goede en verhandelbare producten, terwijl uit de bosschen waardevolle grondstoffen gewonnen worden. Nog eens kapitaal om dit alles eens in grooten stijl aan te pakken is er niet.

Wij hebben hierboven slechts enkele grepen gedaan uit de vechtoevattende stof, door den Heer

C. J. L. VERMEULEN'S
VERGROOTINGEN

NAAR OUDE FOTO'S - 1^e KLAS UITVOERING
 ZEER BILL. PRIJZEN - VELE RELAT. IN INDIE

TOUSSAINTKADE 20 :: DEN HAAG

Staal behandeld, daar volledige behandeling ons te ver zou voeren.

Na beëindiging van zijn voordracht, bracht de voorzitter van „Oost en West“, de heer Burger, met enkele goed gekozen woorden den dank van de aanwezigen over voor de onderhoudende wijze waarop de spreker een en ander over dit ons koloniaal bezit had ter kennis gebracht.

De Tentoonstelling werd Zaterdag 26 November besloten met de aangekondigde lezing van Dr. van Cappelle in den foyer van den schouwburg alhier. Deze voordracht was zeer druk bezocht en met de grootste belangstelling werd spreker gevolgd in zijne reisbeschrijving van eene expeditie naar de binnenlanden van Suriname, waar hij met geologische en ethnologische onderzoekingen belast was. De tocht ging grootendeels aanvankelijk per motorboot van Paramaribo naar Nieuw-Nickerie, waar de eigenlijke tocht langs Nickerie-Talatvata een aanvang nam. Een kort overzicht over de grootte van het gebied en de verdeling van de bevolking, leidde het verhaal in. En aandachtig luisterde men toe, toen hij zijne wederwaardigheden mededeelde over die goedge, praktische boschbevolking, die allemaal in de laagvlakte langs de rivieren woont: de negers in het oerwoud meer op klei- en leemgronden — de Indianen wat hooger op zandgrond. Hun woningbouw verschilt ook aanmerkelijk, waar de boschneger in geheel gesloten hutten huist, rijk versierd met houtwerk, vergenoegt de Indiaan zich met open afdaken, slechts aan twee kanten afgesloten. Lichtbeelden gaven de prachtige oerboschflora weer, waarlangs het bootje hen leidde. Uit de dierenwereld hoorden wij van de zoo weinig bekende amfibieachtige Anaconda reuzenslang, die zowel onder het water zich begeeft, als te land huist, de poema of Amerikaansche leeuw, de aligator en de jaguar, welke dieren spreker zelf in de wildernis heeft aangetroffen.

Eene poëtische beschrijving volgde ook over het zoo veel gepreze colibrifje, het vliegend juweeltje, dat hij in grooten getale boven de eilanden in de rivier, trillend op zijne veelkleurige vleugeltjes zag zweven. Over de eigenaardige insecten, die het leven van den mensch daar zoo bemoeilijken, de zoo gevreesde zandvloo en een soort bloedluizen, die zowel menschen als vogels kwelt, werd interessant uitgeweid. Ook de in Oost-Indië bekende muskieten werden daar bij miljoenen aangetroffen, zoodat de expeditiemannen niet, dan onder bescherming van rook, in de hangmatten de nachtrust konden genieten. Het bosch levert prachtige houtsoorten w.o. de mahonieboomen, waarvan de exploitatie alleen geremd wordt door het moeilijke transport. Verder ook de bollentree, die het bekende balata-rubber levert.

Als besluit werd nu het zieleleven der Indianen en het totemisme besproken en 'n kort overzicht gegeven van hunne mythen en legenden; als voorbeeld werd eene legende voorgelezen, uit een bundel door spreker zelf uitgegeven. Deze legende was afkomstig van een R. K. Missionaris, die 40 jaar onder de Indianen had geleefd en ook hun folklore had opgeteekend.

Goed overeenkomstig den geest der mythen opgevatte illustraties van bovengenoemd werk lagen ter bezichtiging van het auditorium.

De heer van Cappelle werd voor zijne interessante voordracht door algemeene bijvalsbetuigingen bedankt en de voorzitter sloot zich daarbij aan met een toepasselijk woord.

11e Bestuursvergadering, 3 December 1927.

Vaststelling van de agenda voor de Algemeene Vergadering op 28 Januari 1928:

Jaarverslag secretaris 1927. — Dito penningmeester. — Aftreding Bestuur. — Verkiezing van nieuw bestuur. Voorstel van eene commissie van verificatie en verkiezingsvoorstel voor reserve bestuursleden.

Program voor het komende jaar:

11 Februari: Film in het Olympiatheater 3-5 n.m.
 25 Februari: Sociëteitsmiddag subsidair 's avonds.
 Tweede helft van Maart eene historische causerie.

M. R. S. BLECKMANN-HOOGENSTRAATEN,
 2e Secretaresse v. O. en W., afd. Nijmegen.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

KERST- EN NIEUWJAARSTELEGRAMMEN.

Het Hoofdbestuur der Posterijen er Telegrafie verzoekt opname van het volgende bericht:

Het ligt in het voornemen om ook aan het einde van dit jaar weder de gelegenheid te openen tot verzending van Kerst- en Nieuwjaarstelegrammen naar Nederlandsch-Indië en naar Noord-Amerika.

Het aantal teksten, waaruit een keuze zal kunnen worden gedaan, zal tot een 15-tal worden uitgebreid, terwijl voorts een uniform tarief zal worden toegepast, ongeacht de gekozen tekst of het aantal woorden van adres en onderteekening.

NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ
AMSTERDAM

Gestort Kapitaal . . . . . f 80.000.000.—
 Statutaire Reserve . . . . . 40.000.000.—

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in Nederlandsch-Indië,
 Straits-Settlements Britsch-Indië, China en Japan.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten. — Incasseeringen en Financieringen. — Schriftelijke en Telegrafische Credieten. — Reiscredietbrieven. — Deposito's. — Rekeningen-Courant — Aan- en Verkoop van Effecten. — Administratie van Vermogens. — Open en Gesloten Bewaarneming.

SAFE-DEPOSIT — KOFFERKLUIS

Inrichting tot het plaatsen van brandkasten. Speciale gelegenheid tot het huren van afzonderlijke kluisen voor groote administraties.

P. J. VAN DEN BERG & Co.

COMMISSIONNAIRS IN EFFECTEN

Anna-Pauwlownastr. 87 - Den Haag - Tel. 12625

oud-MAKELAARS TE SOERABAYA

ALLE BANKZAKEN

DOOR LANGJARIG VERBLIJF IN INDIË EN SPECIALE CONNECTIES ZIJN WIJ IN STAAT INLICHTINGEN EN VOORLICHTING TE GEVEN IN INDISCHE CULTURES EN ZAKEN.

RADIOKOERSEN VAN 1.30 TOT 3 UUR

worden ook op telefon. aanvraag gaarne verstrekt.

504

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

Belasten zich met alle Bankzaken

Safe-Inrichting

5021

JOS. D. NETTEN & Co.

's-Gravenhage - IN EFFECTEN - Telefoon 31201

Wij beschikken over een directe telefoonverbinding met de AMSTERDAMSCH BEURS. Zijn daardoor in de gelegenheid tijdens het Beurs-uur alle verlangde koers-informaties te verstrekken en orders af te doen. 5513

Onze cliënten kunnen op afdoening wachten.

Haagsch Advies- en Informatiebureau

voor Verzekeringen op elk gebied

TH. SCHWENCKESTRAAT 35 (bij de Galerij)

Tel. No. 35797 Inlichtingen en raad kosteloos

AANBEVOLEN VOOR „OOST EN WEST“

Om goede zaken te maken

is het noodig goede waar te leveren. Doch het publiek moet weten dat gij die levert. Dat bereikt gij alleen door goede en voortdurende reclame.

GEBRUIK DIT BLAD

VOOR UW

S

Reclamecampagne.

UTRECHT

Beteekent: Toezicht Op Kinderen U t Nederlandsch Indië.

TOKUNI zoekt voor kinderen uit Indië een geschikt gezin in Holland, is een financiële tusschenschakel tusschen de ouders in Indië en de pleegouders in Holland, controleert het gezin en het Kind, zorgt voor het kind, ook in de vacaties, houdt geregeld briefwisseling met de ouders in Indië en staat de pleegouders bij in alle ernstige gevallen, het kind betreffende. Haar vertegenwoordigers in Indië worden telegrafisch op de hoogte gehouden van zeer ernstige gebeurtenissen, het kind betreffende. 5062

Alle inlichtingen kunnen worden gegeven door de vertegenwoordigers Prof. Dr. J. H. Boeke, Adviseur van het Volkscredietwezen te Weertvreden, J. H. Nieuwenhuys, Resident van Soerakarta te Solo, Dr. J. G. J. A. Maas, Medan, J. H. Perret Gentil, Willemstad, Curaçao, en door den Directeur van TOKUNI, tevens Directeur van de Maatschappij „ZANDBERGEN“ te Amersfoort.

ZANDBERGEN.

Instelling tot opvoeding door middel van gezinsverpleging van kinderen zonder onderscheid van leeftijd, stand en gezindte die het ouderlijk huis moeten missen.

Steunt deze nuttige instelling door Uw lidmaatschap (f 5.— p. j.) of als begunstiger (f 2.— p. j.) 5062

DIRECTEUR Jhr. W. A. ORTT. AMERSFOORT.

CHRISTELIJK LYCEUM

MET INTERNAAT te Zeist.

(Gymnasium en Hoogere Burgerschool ook met economisch literaire afdeling)

School- en kostgeld (internaat) samen f 1000.— à f 2000.—, progressief of naar gelang van het inkomen.

Aanmelding voor het Lyceum bij den Rector DR. H. A. WESTSTRATE, Prins Hendriklaan 16, Zeist; en voor het Internaat bij de Directie. Uitvoerig prospectus op aanvraag verkrijgbaar.

Les extrêmes se touchent

Een courantendrukkerij is een inrichting waar in den kortst mogelijken tijd het grootst mogelijk kwantum werk moet worden gemaakt. Personeel en machines zijn daarop speciaal ingesteld. Snelheid is hoofdzaak; kwaliteit een, zij het dan voorname, bijzaak.

Een kunstendrukkerij is juist het omgekeerde. Daar is de afwerking hoofdzaak en teveel haast zou ten nadeele van het werk komen. Ook daar zijn personeel en machines speciaal op zulk werk berekend.

De meeste drukkerijen leggen zich óf op het een, óf op het ander toe, omdat het lastig is, zich op twee zoo uiteenlopende soorten van werk te specialiseren. S

L'exception confirme la loi

Dat ziet men aan onze Drukkerij, die op haar rotatiepersen couranten en tijdschriften snel en in groote oplagen vervaardigt, doch wier snelpersen kunstproducten leveren als „Ned. Indië Oud en Nieuw“, „Het Huis Oud en Nieuw“, Oedaya (Opgang) enz. Natuurlijk vervaardigen wij ook het middenklasse-werk, hetz. g. Handelsdrukwerk en wij beroemen er ons op, dat ons werk door geen onzer collega's kan worden overtroffen.

N. V. DRUKKERIJ TEN HAGEN
DEN HAAG - NOBELSTRAAT 20 - TEL. 11987

Zeebaboe's en Jongens

beschikbaar.

Te bevragen in „PERSINGGAHAN“

Advies Bureau en Tehuis voor Nederl.-Ind. Bedienden van Boetzelaerlaan 2 DEN HAAG Tel. 50248

Van het Informatie-Bureau:

UITZENDING VOOR 'S-LANS DIENST IN SURINAME EN CURAÇAO.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Suriname en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

- 1°. Uitzending van 's Lands dienst in Suriname:
  - a. 2 hoofdonderwijzers;
  - b. 2 hoofdverpleegsters voor het militair hospitaal te Paramaribo.
- 2°. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao:
  - a. 1 hoofdonderwijzer;
  - b. 2 loodsen;
  - c. 1 bouwkundig en waterbouwkundig opzichter, tevens opnemer bij het Departement van Openbare Werken.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 7de afdeling van het Ministerie van Koloniën.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Uitzending voor 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

- a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;
- b. onderwijzer en onderwijzeres bij het m.u.l.o. (vereischte bevoegdheden hoofdakte en akte wiskunde);
- c. vakonderwijzeres voor de opleiding voor de examens in de nuttige en fraaie handwerken (vereischte bevoegdheden: diploma m.u.l.o. en nuttige handwerken en akte Ns of diploma m.u.l.o. en nuttige en fraaie handwerken of diploma m.u.l.o. en fraaie handwerken en akte Na);
- d. leeraar bij het openbaar middelbaar onderwijs:
  1. Nederlandsche taal;
  2. Duitsche taal (volledig bevoegd of in het bezit van de akte Deutsche A met een andere middelbare akte, uitgezonderd schoonschrijven);
  3. Fransche taal (akte B);
  4. Engelsche taal (akte B);
  5. aardrijkskunde;
  6. plant- en dierkunde;
  7. geschiedenis;
  8. natuurkunde;
  9. wiskunde (bij voorkeur doctoren of doctorandi in de wis- en natuurkunde).
- e. Bij het openbaar technisch onderwijs:
  1. leeraar voor de werktuigkundige vakken, in het bezit van de akte NIV met aanteekening;
  2. onderwijzer in vuur-, plaat- en bankwerken, in het bezit van de akte Nh en met eenige jaren onderwijzers-practijk;
  - f. Gouvernementsarts bij den dienst der volksgezondheid (dienstverband 3 of 5 jaren);
  - g. landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst;
  - h. predikant bij de Protestantsche kerken;
  - i. adspirant-politiecommissaris bij de algemeene politie;
  - j. accountant en adjunct-accountant bij den belasting-accountantsdienst en accountant en adjunct-accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst;
  - k. petrograaf (mijnningénieur), (palaontoloog), veldgeoloog, mijnningénieur en geoloog bij den Dienst van den Mijnbouw;
  - l. hoofdopziener over de gieterij bij den Artillerie-Constructiewinkel te Bandoeng;
  - m. militair-apotheker 2de klasse (in vasten en tijdelijken dienst).

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, afdeling B, eerste bureau (voor de betrekkingen, genoemd onder a t/m l), en tot afdeling C (voor de betrekking onder m).

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

- F. L. D. van den Berg, Hoofdpolitie-opziener bij de Alg. Politie; Van der Neerstraat 63, 's-Gravenhage.
B. L. Whijte, Controleur 1e kl. bij de P.T.T.; Edisonstraat 111, 's-Gravenhage.
J. H. Pierlot, Techn. ambtenaar 1e kl. bij de P.T.T.; Waldeck Pyrmontkade 23, 's-Gravenhage.
A. D. Vollegraaf, Gouv.-accountant bij den Gouv. acc.-dienst; Nieuwe Binnenweg 154a, Rotterdam.
Mej. Mr. W. C. Kobus, wnd. Griffier van den Raad van Justitie te Padang; Nieuwe Markt 42, Deventer.
H. O. Barker, Leeraar bij de H.B.S. te Semarang; Vredenburg 35, Utrecht.
H. C. Gravelotte, Stenograaf 2e kl. bij den Volksraad; Goudenregelstraat 126, 's-Gravenhage.

Bloemenmagazijn D. MAARSCHALK

VALERIUSSTRAAT 113 - DEN HAAG
TELEFOON 34850
GIRO 98670

Moderne Bloemwerken
— Grafkransen —

- A. P. Kloote, Radio-commies 1e kl. bij de P.T.T.; Holtenbroekerstraat 45, Zwolle.
S. A. van der Groen, wnd. niet-gegradueerd Referendaris bij de Pensioen- en Weduwen- en Weezenfondsen; Koningsplein 38a, 's-Gravenhage.
F. E. Clavel, Opperhoutvester bij het Boschwezen; Strenlaan 29, Hilversum.
Mej. J. Lolkema, Hoofdverpleegster bij het Krankzinnigenwezen in Ned.-Indië; Winschoterdiep 92a O.Z., Groningen.
A. J. Klazinga, Controleur 1e kl. bij de P.T.T.; Van Galenstraat 8, 's-Gravenhage.
F. Wielinga, Burgerlijk ambtenaar, boekhouder der 1e kl. bij het Reproductiebedrijf van den Topografischen dienst; Singel 44, Sneek.
P. Nolen, Politie-opziener in de residentie Batavia; Bakensgracht 69, Haarlem.
W. C. Harinck, 1e Officier bij de Gouvernements Marine; Heemskerkstraat 9, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN.

- Dr. J. S. Frederiks, Officier van Gezondheid der 1e kl. Willemsparkweg 13, Amsterdam (Z.).
P. Wijn, Idem als voren; Hazepaterslaan 10, Haarlem.
M. A. Snoeck, Luitenant-kolonel der Artillerie; Fransche Plaats 2, Nijmegen.
E. F. Wiemer, Kolonel-titulair der Cavalerie; Huis „Tjedo“, Laren (N.-H.).
H. J. van der Kolk, Ondercommissaris van Politie; Steinlaan 221, 's-Gravenhage.
Mevr. A. E. v. d. Plaats, Onderwijzeres 3e kl. bij de O. E. L. O.; Gabriël Metsulaan 26, Hilversum.
M. Flik, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O.; Obrechtstraat 479, 's-Gravenhage.
B. C. Dijkstra, Hoofdopzichter bij den Waterstaat van 's Lands B. O. W.; Columbusstraat 155, 's-Gravenhage.
L. van Weelderden, Assistent-resident van Garoet; Snelkade 144, 's-Gravenhage.
A. C. H. Pleyte, Havenmeester 2de klasse; Nice, Pailly l'Aiglon, Boulevard Cimier 7.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR CURAÇAO.

Mr. M. van Dijk, Procureur-Generaal bij het Hof van Justitie in Curaçao; Oostindisch rechterlijk ambt naar met verlof, 2e Sweelinckstraat 181, 's-Gravenhage.

Alphabetische opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West“, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen over verschillende onderwerpen.

- C. P. J. BLOK, gep. ass.-resident, laatstelijk van Soerakarta, de Riemerstraat 6, den Haag. — Javaansch Maleisch.
Mr. P. A. F. BLOM, cand.-notaris, oud recht. Ambt. O.-Angerlo. — Lessen schriftelijk en mondeling voor Ind. notariaat en doct. exam. Indisch Recht.
Mevrouw J. M. v. d. BOSCH—VAN VEEN, Pianist, leerares, Steenschuur 13, Leiden.
Mevr. J. FRANCO MENDES—CALISCH, Nicolaas Haasstraat 57, Amsterdam. — Leidt een cursus over „meenschapszin“ en geeft desgewenscht privaattlessen.
Mej. DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG—v. REEBO, Spraakleeraressen, Groot Hertoginnelaan 184, Haag en Keizersgracht 774, Amsterdam. — Adonshalings- en spreekstoornissen (zoo noodig met woning).
W. H. F. ENGELEN, Rijswijk, Caan van Necklaan. — Leeraar in de Dactyloscopie.
L. Ch. A. FONTEIJN, Frederik Hendriklaan 123, Den Haag. — Maleisch en Javaansch in geheelen omvang.
J. F. H. GJSBERTS, gep. hoofd eener school uit Nieuw O.-I., H. T. O., Laakkade 80, den Haag, Kamer 126. — Privaattlessen op alle uren van den dag in alle vakken van het L. O. en, voor zoover de vakken op de H. T. O. betrefte, ook voor lessen in Fransch, Ned. taal en letterkunde, Geschiedenis, Aardrijkskunde en Cosmographie. Genegen leerlingen aan huis te ontvangen voor toezicht op huiswerk.
HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM „P.B.N.A.“, Dijkweg 1, Rotterdam.
E. J. Rothuizen en F. Wind, Arnhem. Is een volkomen ingerichte technische school, die volgens de schiedelijke methode opleidt voor alle technische examens en beroepen. Toezicht van het Rijk en K. I. van ingenieurs op de eindexamens.
J. ISRAEL, oud-adjt. Translateur van de Javaansche taal te Soerakarta, beëdigd Translateur hier te lande Soestdijk. — Javaansch; vervaardigen van schriftelijke vertalingen uit het Hollandsch in het Javaansch en omgekeerd. — Stelt zich ook in andere plaatsen beschikbaar.
A. H. JANSEN, Jacob Ruijsdaellaan 21, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.
W. KEIZER, Mariaweg 50, Oosterbeek. — Soendaesche en Maleisch.
Mr. E. RIJKE, oud Ind. recht. ambt., Witte Singel 58, Leiden. — Ned. Ind. Weth. — Adatrecht. — Javaansche instellingen van Ned. O. en W. Indië. — Javaansch — Maleisch. — Madoeresch.

Eindelijk onvermengd genoeg:
EEN CHRYSLER, REEDS VANAF F 2900.-
N.V. JAMES NEFKENS AUTOHANDEL
 LAAN VAN MEERDERVOORT 96c :: TELEF. 35970
 ALLEEN-VERTEGENWOORDIGING VOOR DEN HAAG EN OMSTREKEN

Mevr. Wih. SANDBERG—GORTER. — Lager onderw., nuttige handwerken, vrije- en orde-oefeningen. Speciaal voor kinderen van 6—12 jaar.
 Mevr. J. C. SCHREUDER—VAN DEN BERG, Gediplom. Onderw. in alle vakken van het Lager Onderwijs.
 J. F. SCHREUEL, gepens. Ass.-Res., Beeklaan 108, Den Haag. — Maleisch taal en letterkunde.
 A. SCHROEVERS, Stadhouderslaan 3, Den Haag. — Stenografie. — Machineschrijven.
 STEUERWALD, oud. Ass. P.S., Vivienstraat 59, Den Haag. — Lessen in Werktuigbouw en IJzerconstructie.
 H. C. STUBENRAUCH, Leeraar M. O. — Opleiding voor M. O. Boekhouden en Staatspraktijkdiploma. Cursus voor Handel en Administratie. St Annastraat 85, Nijmegen.

JOS. SUYS, Candidaat-notaris, leeraar M.O. Opleiding Indisch Notaris-examen, schriftelijk en mondeling. Nijmegen, Oldenbarneveltstraat 34.
 P. D. VISSF, Frederik Hendriklaan 162, Den Haag. — Maleisch (grammatica, correspondentie, omgangstaal) en Wiskunde.
 A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
 H. WISSE, Leeraar Engelsch M. O. Lessen in Engelsch en Eng. Handelscorrespondentie. — Wychen A. 16c (lessen in Nijmegen te geven).

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereenigt. Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 30 Nov. tot 7 December.

Nieuwe Leden: Geïntroduceerd door:

Mevrouw de Wed. M. J. Reuse, geb. Reuse, Nijmegen, Berg en Dalsche Weg 129. f 10.
 Bakker, Apeldoorn, Middenlaan 3. f 5.
 J. Brachthuis, Haarlem, Kleverparkweg 162. f 5.
 Mevr. F. W. L. van Weert-Louise, Den Haag, Iepalaan 49. f 5.
 Mevrouw F. W. L. Neeb-Bakhuizen v. d. Brink, Den Haag, Danckertstraat 23. f 5.
 Mevr. G. Rebel, Den Haag, Bachmanstraat 10. f 5.
 Leendertz, Oud Majoor N.-I. L., Den Haag, Wattstraat 1. f 5.
 van Hasselt, oud Kap. N.-I. L., Den Haag, Laan van Nieuw Oost-Indië 138. f 5.
 H. J. Boerrigter, Student, Scheveningen, Leuvensestraat 61. f 2.50.
 P. Bijleveld, Gep. O.-I. Ambtenaar, Kijkduin, Scheveningsche Laan 143. f 5.
 A. Barendregt van Charlois, Den Haag, 1ste van den Boschstraat 45B. f 5.

den heer J. A. Lenshoek te Nijmegen.
 den heer H. W. Velders te Apeldoorn.
 Afdeulingsbestuur van Haarlem.
 Eigen aanmelding.
 den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, Den Haag.
 Mevr. C. Struben-Kroesen te Den Haag.
 Mevr. A. E. Piera-Diemont te Den Haag.
 Administrateur „Oost en West”.
 den heer K. E. Breslau te Den Haag.
 den heer Th. Hillen te Den Haag.
 Hoofdbestuur van „Oost en West”.

Geïntroduceerd door den Secretaris Afdeeling Den Haag:

Militair-Mij. Watoetoelis-Poppoh, Den Haag, Wassemaarsche Weg 16. f 5.
 Hus, Directeur Broodfabriek „de Zeeuw”, Den Haag, Timorstraat 1. f 5.
 Molleman, Den Haag, Beeklaan 420. f 5.
 van Gogh, Den Haag, Stadhouderslaan 147. f 5.
 S. W. N. v. d. Veer, Den Haag, Stephensonstr. 67. f 5.
 Ch. Broekhuysen, Den Haag, Mesdagstr. 98. f 5.

J. H. C. Munter, Oud Luit.-Kol. N.-I. L., Den Haag, Schuytstraat 234. f 5.
 Ir. P. J. Ott de Vries, Oud Directeur B.O.W., Den Haag, Statenlaan 32. f 5.
 H. J. W. Westenberg, Oud-Hoofdadmirateur Nederlandsche Rubber Mij., Den Haag, Prins Mauritslaan 90. f 5.

Door het Afdeulingsbestuur Arnhem:

A. Garritson, Arnhem, Prumelaan 40. f 5.
 J. G. G. van Doorn, Arnhem, Dalweg 15. f 5.
 D. Dijkland, Directeur van Gend en Loos, Arnhem, Bakkerstraat 64. f 5.
 W. A. M. Schmeink, Arnhem, Velperbinnensingel 2a. f 5.
 J. Esser, Velp, Rosendaalschelaan 51. f 5.
 Bergmann, Arnhem, Koningstraat 20. f 5.
 J. J. Evers, Arnhem, Kerkstraat 14. f 5.
 Mathieu Classen, Arnhem, Paul Krugerstr. 12. f 5.
 C. van de Wall, Arnhem, Kippenmarkt 4. f 5.
 W. Franken Jzn., Arnhem, Velperweg 145z. f 5.
 Mevr. W. C. Kerlen, Arnhem, Bronbeeklaan 1. f 5.
 Roes, Arnhem, van Hogendorpstraat 1. f 5.
 Mrs. Roth, Arnhem, Kerkstraat 10. f 5.
 V. Hotel Mij. „Grand Hotel des Pays Bas”, Arnhem, Markt. f 5.
 Brennan, Oosterbeek, Julianaweg 9. f 5.
 F. Bomers, Arnhem, Velperweg 5. f 5.
 C. Veenhuysen, Arnhem, Rijnkade 88. f 5.

E. Menthen, Arnhem, Bakkerstraat 74. f 5.
 Mevr. B. H. Menthen-van der Horst, Arnhem, Bakkerstraat 74. f 5.
 Arnhemsche Kunstmesthandel, Korenmarkt 19a. f 5.
 D. H. Holsboer, Arnhem, Velperweg 145D. f 5.
 Mej. J. M. Berends, Arnhem, Utrechtschestr. 5. f 5.
 Mej. M. C. Havelaar, Arnhem, Driekoningsstr. 9. f 5.
 Dames Veth, Arnhem, Boulevard Heuvelink 126. f 5.
 Mevr. M. Ormond, Arnhem, Rijnstraat 82. f 5.
 C. J. G. van Oosten Slingeland, Oosterbeek, Utrechtsche Weg 64. f 5.
 Dr. J. M. Busch Adriani, Oosterbeek, Utrechtsche weg 104. f 5.
 Douairière Jhr. B. J. de Geer, Velp, „Zonneheuvel”. f 5.
 C. J. van Putten, Oosterbeek, Emmastraat 1. f 5.
 H. W. Kohlmann, Velp, Arnhemschestr. 19. f 5.
 W. J. Tijn, Velp, Rosendaalschelaan 40. f 5.
 Mevr. A. M. C. Tijn-van Hoogstraten, Velp, Rozendaalsche laan 40. f 5.

Nieuwe Begunstigers:

J. G. C. P. Godin, Breda, Wilhelminastraat 31. ....
 Jansma, Utrecht, van Alphenstraat 366 .....
 Mevr. en Mevr. Bakker, Apeldoorn, van Heutszlaan 18.
 Mevr. J. G. Groen, Hovendaal, Nijmegen, Gerard Noodstraat 6. ....
 Mevr. F. Kamerman-Vos, Nijmegen, Franschestr. 43.
 C. Lanspach, Den Haag, Beeklaan 402 .....
 Mevr. M. C. Drège, Den Haag, Acaciastraat 55 .....

Afdeulingsbestuur van Breda.
 Penningmeester Afd. Utrecht.
 Secretaris Afd. Apeldoorn.
 Eigen aanmelding.
 Afdeulingsbestuur Nijmegen.
 Secretaris Afd. Den Haag.

Afschrijven:

A. Nieuwenhuis, Scheveningen, Badhuisweg 83 (overleden).

J. G. Wackwitz, Heemstede (Haarlem), Laan v. Rozenburg 9.

Adresveranderingen:

K. Fauser, Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West” in Oost-Indië, thans te Koedoes (res. Semarang).
 Wijn, Oud Officier v. Gezondheid N.-I. L., van: Bandoeng, naar: Haarlem, Hazepaterslaan 10. f 5.
 A. Snoeck, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., van: Bandoeng naar: Nijmegen, Fransche Plaats 2. f 5.
 T. J. G. Derks, Officier v. Gezondheid 1ste kl., van: Rotterdam, Mathenesserlaan 370, naar: Bandoeng D. v. O., Vie Afdeeling. f 5.
 Calkoen, Amsterdam, van: Weteringschans 20, naar: Keizersgracht 580.
 H. Smeenge, Lid van de Eerste Kamer, Amsterdam, van: Willemsparkweg 180, naar: Vossiusstraat 14.
 J. Houwert, Den Haag, van: Korte Voorhout 12 naar: Stadhouderslaan 136.

L. Suringa, van: Arnhem, Ernst Casimirlaan 43, naar: Velp (Gld.), Tromplaan 2a.
 H. J. J. van Sluijs, Gep. O.-I. Ambtenaar, van: Velp (Gld.), naar: Le Royal (Cie M.O.B.) te Clarens (Zwitserland).
 W. R. Beeuwkes, Indolog. Cand., Den Haag, van: Benkstraat 121, naar: Thomsonlaan 63.
 P. J. Heesterman, Controleur 1ste kl. B.B., van: Donggola, naar: Rijswijk (Z.-H.), Lindelaan 13. f 5.
 W. J. Rahder, Oud-Resident, van: Freiburg i. Br., naar: Pension „Villa Montana” te Arosa (Zwitserland), (tijdelijk).
 D. J. Hoogkamer, Adm. Ambt. B.B., geplaatst te Kota Baroe-Poeloe Laut.
 G. J. A. Pool, Den Haag, van: Koninginnegracht 116, naar: Voorburg, Westerlookade 38.

HENNY & Co.

Anna Pauownastraat 62a
 DEN HAAG

TEL. { 36910
 31144 } EFFECTEN
 5381 PROLONGATIEN
 WISSELZAKEN

HET BESTE ADRES

voor al Uw

PARFUMERIEEN EN TOILETARTIKELN,

is bij:

A. C. KRULLER-PEL

ALLEEN GEVESTIGD
 FREDERIK HENDRIKLAAN 258
 TELEFOON 54505 :: DEN HAAG

Alles wordt zonder prijsverhoging thuisbezorgd

Aanbevolen Adres voor de
 Vereeniging „Oost en West”

VERZENDING NAAR O. EN W.-INDIE, ONDER GARANTIE

CITY-THEATER

TEL. 15854 - VEENESTRAAT 25 - TEL. 15855

Voor de week van VRIJDAG 9 t.m. DONDERDAG 15 DECEMBER 1927, brengen wij U het nieuwste Duitsche filmwerk van de beminde en beroemde Duitsche Filmtragedienne:

HENNY PORTEN

Ontroerend filmdrama naar den roman „DER SCHATTEN” van ERNST ZAHN, getiteld:

VIOLANTHA

Ons CINEMATOGRAFISCH VOORPROGRAMMA omvat behalve het uitgebreidste en actueelste HOLLANDSCHE en INTERNATIONALE Filmnieuws, de 4e Episode van onze Avonturenfilm, terwijl TEN TOONEELE voor U zullen optreden: Het mondaine en elegante Danspaar

NESTOR AND MAY

ZONDAG: DOORLOOPENDE VOORSTELLING van 2-8.30 uur en EEN AVONDVOORSTELLING v. 9-11.15 u. TOEGANKELIJK BOVEN 14 JAAR

G. J. R. v. d. GAAG & ZOON
 GROENMARKT 27
 TELEPH. No. 12512 DEN HAAG
 DROGERIEN :: CHEMICALIËN
 DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN-
 EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS 5023

C. HOYNG
 SPUISTRAAT 20-22 :: DEN HAAG
 AMSTERDAM - UTRECHT
KRISTAL - PORSELEIN
 VAZEN - BLOEMPOTTEN - ZUILEN
 MET POTTEN KLOKSTELLEN,
 ENZ., UIT DE PLATEELBAKKERIJ
 „ZUID HOLLAND" TE GOUDA
 MAIL- en HUTKOFFERS in alle afmetingen
 Garantie voor rave overkoms!

TOKO BOGOR
 SUEZKADE 122a-b-DEN HAAG-TEL. 33472
 Steeds versche
 aanvoer van de **DE BESTE**
 Rijsttafelbenodigdheden en
 Indische Geneesmiddelen,
 Akar-Bahar-banden, enz.
 Verz. door geh. Europa Prijs. op aanvraag

WISBRUN & LIFFMANN
 VEENESTRAAT 35-37 - Tel. 12503 - DEN HAAG
 DAMES MODE ARTIKELEN
 ZIJDEN STOFFEN - FLUWEELEN
 KANTSTOFFEN - ALLE SOORTEN
 GARNEERINGEN, ENZ., ENZ. - BALARTIKELEN 5022

EEN VERSTANDIG ZAKENMAN
 doet verstandige dingen.
 Hij zorgt voor een goed ingerichte administratie kundig personeel, een net ingericht kantoor, om zijn klanten behoorlijk te ontvangen en bedienen. Natuurlijk levert hij ook prima artikelen. Zijn firma moet een goeden indruk maken op zijn klanten en op hen, die hij tot zijn klanten wil maken. Daarvoor zorgt hij ook, dat zijn handelsdrukwerk een correcten indruk maakt, zoowel wat betreft stijl als uiterlijk. Ook zijn reclamedrukwerk moet er aantrekkelijk uitzien want hij weet, dat *stecht reclamedrukwerk wel drukwerk, maar geen reclame zou zijn.* Hij zoekt dus voor zijn drukwerk een drukker die zoo goedkoop mogelijk is, maar niet ten koste van de kwaliteit van het drukwerk. Hij weet, dat dan de zuinigheid de wijsheid zou bedriegen. Dergelijk verstandige zakenlieden bestellen tot hun groote tevredenheid hun drukwerk bij een der beste drukkerijen van Den Haag

N. V. DRUKKERIJ TEN HAGEN
 DEN HAAG NOBELSTRAAT 20 - TEL. 11987
Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL
 Salon de Rafraichissements 5015
 NOORDEINDE 44 DEN HAAG

HOTEL „DE TWEE STEDEN" RESTAURANT „DE TWEE STEDEN"
 Buitenhof Telefoon Nos. 15950 - 15951 - 10062 's-Gravenhage
FAMILIE HOTEL EERSTE RANG IN HET CENTRUM DER STAD THE DANSANT - DINER CONCERT
 SPECIALE TARIEVEN VOOR LANGDURIG VERBLIJF ROEMEENSCH ORKEST
 KAMERS MET STROOMEND WATER EN PRIVE BAD
 UITSTEKENDE KEUKEN
 GERENOMMEERDE WIJNKELDER

VEREENIGING „OOST EN WEST"
 HOOFDBESTUUR: HEULSTRAAT 17 'S-GRAVENHAGE

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins-Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. 50752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en jongelieden uit Oost en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen doen.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstreckende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstr. 17, 's-Gravenhage, Tel. 14519. Bureau-uren 10-12 v.m. en 2.30-4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins-Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. 50752. Dit „Tehuis" biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost en West-Indië, wier ouders niet in Nederland vertoeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aanvragen te richten tot den Directeur, den Heer J. C. HIETINK, of den Administrateur, den Heer W. MEIJER.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", Van-Boetzelaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Tel. No. 50248.

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

NEDERLANDSCHE REISVEREENIGING (Anna-Paulownastraat 48, Den Haag). Samenwerking ten einde aan hen die uit Nederland naar Indië gaan, en omgekeerd, op de landreis in Europa reisgelegenheid te verstrekken als waarborg voor een billijke en belangwekkende reis.

BUREAU VOOR ADVIEZEN (tegen eenige vergoeding) op huishoudelijk en maatschappelijk gebied, onder leiding van Mevr. J. FRANCO MENDES—Calisch. Spreekuur Donderdagmiddag van 2 tot 4 uur en volgens afspraak. Nic.-Maesstraat 57, Amsterdam, Tel. 22492. Aan dit bureau is een cursus verbonden ter opleiding van vrouwen en meisjes die naar Indië gaan.

- *** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, en de Firma MARTINUS NIJHOFF, L. Voorhout 9, Den Haag (bij deze firma alleen die met een *) zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:
- a. 1. Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn. (Tweede druk.) Prijs: f 0.50 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
  - 2. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven, door T. J. BEZEMER. Prijs: f 0.05 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
  - b. Onze West, tweede druk, bestaande uit:
    - * 1. De Kolonie Suriname, door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
    - * 2. De Kolonie Curaçao, door Mr. B. DE GAAY FORTMAN. Prijs: f 0.50 en f 0.06 frankeerkosten.
  - c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overz. Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.
    - * No. I. De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië. (Thans in revisie.) Prijs f 0.75 per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
    - * No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie. (Thans in revisie.) Prijs f 0.25 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
    - * No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië. (2e, verbeterde druk.) Prijs: f 0.50 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
    - * No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. (Opnieuw herzien.) Prijs f 0.75 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
    - * No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië. Prijs f 0.20 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
    - * No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. (Opnieuw herzien.) Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
    - * No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië, zoomede voor verpleegsters, militaire apothekers bij den Burgerlijken en Militairen Geneeskundigen Dienst aldaar. (Opnieuw herzien.) Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
    - * No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Nederlandsch-Indië. Prijs f 0.20 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
    - * No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië. (Opnieuw herzien.) Prijs f 0.20 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
    - * No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië. (Opnieuw herzien.) Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
    - * No. XI. De Geëmployeerde bij de Rubber (caoutchouc) cultuur en oij eenige Bergcultures in Ned.-Indië. Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
- Onze Koloniën** ..... Prijs: f 0.35 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
serie I. - No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel. 2. Het leven van den bestuur-ambtenaar in het binnenland. 3. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java. 4. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten. 5. De Europeesche vrouw in Indië. 6. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging. 7. Over de Kolonie Suriname.	serie II. - No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië. 2. Het Javaansch tooneel. 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië. 4. De theecultuur op Java. 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg. 6. Een doode taal in Indië. 7. De Inlandsche dorpsgemeenschap op Java. 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië. 9. De Javanen gelijk hij schijnt en is. 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.
serie III. - No. 1. Over Bali en zijne bewoners. 2. Bevolving in Nederlandsch-Indië. 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië. 4. Indische Scholen onder de Oost Indische Compagnie.	serie III. - No. 5. Nederlanders in Indië. 6. Het Nederlandsch-Indisch Volkseredietwezen. 7. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië. 8. De Slavernij in Oost-Indië.
- Zovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Wnd. Vertegenwoordiger in Nederlandsch-Indië Mr. M. J. A. Oostwoud-Wijdenes, President Landraad, Tandjong Balei (Sumatra's Oostkust)